

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 8. septembril 1971

Nr. 71 (3656)

13. aastakaik

Misomex seab sisse VANUSEPREEMIA 1000. masina puhul

Suurimas eestlaste poolt üleshitatud firmas, Misomex AB Fruningenis, oli möödunud reedel, 27. augustil oluline toodangu tähtpäev. Saadeti teile 1000-ndes täisautomaatne repeteerkooperimismasin Multinex Master ühele Belgia suurtrükkijale. Multinex masinad on teinud firma tuttavaks kogu maailma graafilises tööstuses ja seda kasutavad tänapäeval peaaegu kõik maailma rahatrükkijad, kus on oluline suurim täpsus. Misomex, kus pooled teenistujast ja juhtkond on eestlased, ongi oma positsiooni saavutanud mitte ainult graafilise ala uuendajana geniaalse konstruktsioonidega ja probleemide lahendajana, vaid ka eeskätt piinliku kvaliteedi hoidmisega.

Kvaliteeti on võimalik saavutada kogunud ja hästi koostöös oleva suurte kogemustega kollektiiviga. Nagu Misomex AB asjaajaja direktor 1000-ndase masina juures ettevõtte 120-pealisele teenistujaskonnale ütles, on see kollektiiv püsitud ja liikumine töökohal ei ole ulatunud üle 5 protsendi, mis on Rootsis tänapäeval haruldane.

Tänaõs tähtsündmuse puhul kogu ettevõtte peret, tegi ta teatavaks, et ettevõtte juhatuse on otsustanud kümnelt aastast peale seada sisse alalise vanusepreemia, et alla kriipsutada ettevõtte tänu teenistujaskonnale.

Igal aastal maksetakse lisapreemiat järgmiselt: neil, kel on 1 teenistusaasta, saavad 200, 2 teenistusaasta 400, 3 teenistusaasta 600, 4 teenistusaasta 800 ja üle 5 teenistusaasta 1000 krooni preemiat. Juubeli puhul maksti veel ka nendele, kes

on alla aasta ettevõttes olnud, 100 krooni preemias. 1000-ndas juubelmislinn oli ärasaamiseks pakitud pidulikult dekoreeritud kasti, mis ka saajatele Belgias jutustab sündmusest valmistamistest.

Kõik teenistujad kirjutasid kasti oma alkijad tervituseks aadressaale. See toimus samal viisil kui 500-nda masina valmistamisel, mis toimus viie aasta eest — 1966.

Tookord tähistati sündmust personali stipendiumi- ja õppereiside jaoks summa reserveerimisega, mis ühekordset maksti välja sellisel, et iga teenistusaasta eest maksti 100 krooni preemiat.

Firma asutati aastal 1949 kahe eesti inseneri — Albert Meeriku ja Harvi Soe — poolt, kes alguses valmistasid vähemaid graafilisi artikleid, kuid a. 1951 konstrueerisid esimese prototüübi tehase praegu juubeleeriva ja maailmatähelepanu leidnud produkti-

Kesknõukogu aktsioon: KATÖNI-MÖRV TULEB VIIA UNO ETTE!

NEW YORK (VES) — Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu (ÜEKN) pööras eestlaste kõigi asumismaade kesksete organisatsioonide poole ettepanekuga, lühtuda kontinentidevahelise aktsiooniga Katöni massimörva küsimuse viimiseks UN-i täiskogu päevakorda N. Vene kui mörva toimepanija avalikuks hukkamõistmiseks. Ü. E. Kesknõukogu tegi keskorganisatsioonidele ettepaneku, algatada aktsiooni küsimuse ülestõstmiseks nende asukohamaade parlamentides ja ajakirjanduses.

Materjalidena lisas ÜEKN oma simörva küsimusest. Briti parlament ringkirja juurde fotokopia ameerika ajalehekirjutisest praegu Iisraelis asuva end. N. Vene kodaniku seletusest, et temale on N. Vene kaks endist punaarmeelest seletanud, et nad olid Poola ohvitseride maha-laskjate hulgas, samuti 8 trükileheküljelise stenogrammi Inglise ülemkojas peetud kõnedest Katöni mas-

simörva küsimusest. Briti parlament võttis vastu resolutsiooni, millega taotletakse, et Inglise valitsus viiks Katöni mörva küsimuse UN-i täiskogu ette. USA esindajatekojas taotleb samasuguse aktsiooni läbiviimist rahvasaadik Roman C. Pucinski.

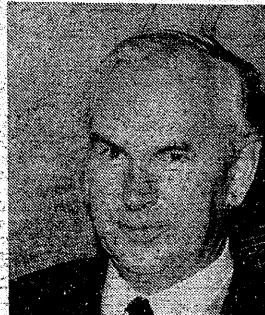
Inglise alamkojas ühines 180 rahvasaadikut Airey Neave poolt algatatud resolutsiooniga, milles taotletakse, et valitsus viiks Katöni mörva küsimuse UN-i täiskogu ette. Viimistulemuste Komitee ette. Rahvasaadik Airey Neave oli Nürnbergi sõjasaatidele tribunali sekretäri asetäitja ja sellest ajast peale on tema siidant vaevunud Katöni massimörva küsimuse, mille süüdlasi ei ole seni avalikult hukka mõistetud, kõnelemata karistamisest.

Rahvusvahelisest aktsioonist ja Katöni mörvast lähemalt leheküljel 5.

Merivälja uus sild FIASKO

Tallinna-Meriväljale ehitati 150.000 (Rootsi rahas 900.000 kr.) rublase kuluga uus sadam pika kaiga. Nagu Rahva Hääli niidid jutustab, ei ole ükski laev kahe aasta jooksul kuni viieks kinnud — ainult kalapaidid. Sild ja selle juurde kuuluv reisirajate paviljon on lagunemas.

Arupärimisel on leht saanud Merielaevanduse ülemalt vastuse, et laevaliiklust Meriväljale ei saa korraldada, kuna ehitajad ei ole arvesse võtnud Tallinna lahe tuuli. Randumine on nimelt siias võimalik vaid soodsa tuulega. Võimalik, et kui silda pikendatakse 40 meetri võrra ja seega saab lainemurdja ülesandele, saavad tulevikus, kui tulevad rannale maanduvad õhkpadjaga mereõidukid, need liini pidada. Karta aga oleval, et ebaõnnestunud konstruktsiooni tõttu lained enne seda kuni hävitavad.

Dir. Albert Meerik.

le. 90 protsenti produktsioonist läheb niimelt ekspordiks. Vaata lähemalt ltk 3.

Nooruk sukeldus ja uppus

TORONTO (EPL) — Kanadas uppus Victoria Harbour lähedal rannas ujumisel 15-aastane eesti poiss Thomas Olev Kaunismaa.

Poiss tahtis nähtavasti proovida oma võimeid segamatult ja eemale minnes teistest, sooritas ujumissil-lalt vettehüppeid. Üksiolek sai tal-aga saatuslikuks, sest keegi ei mär-ganud temaga juhtunud õnnetust en-ne kui oli juba hilja. Alles pimedatulekul alameeriti politsei ja alus-tati traalimist, mille tulemusena lei-ti poiss uppunult.

Thomas Olev Kaunismaa oli koo-lis väga hea õpilane. Teda jäid lei-nama vanemad, õde, kaks venda ja vanema.

Tallinna koor Itaalias

ROOM (EPL) — Rahvusvaheli-sel kooride festivalil Itaalia linnas Arezzos esines ka üks koor oku-peeritud Eestist — Tallinna Kam-merkoor Kuno Arengu juhtimisel.

Võistlused toimuvad kahes kate-goorias, millest iga koor võib võis-telda. Tallinna koor alustas klassika-lises esimeses kategoorias ja saavu-tas esikoha. Koor pidi võistlenuka ka viiendas, rahvamuusika-kategoorias.

1972 a. reisiks 750 osavõtjat registreerund

Eestlaste suurirutus Lend Läände 1972 "ühusid Ameerika mandri-le" on võimas alla suuremaid proportsioone kuna kolmveerand ühest tühendest on ennast juba registreerinud reisile. Seega aasta eest üles-seatud "utoopiline" plaan, viia ühissillaga 1000 eestlast Rootsis Kanadas taimevate Eestistele Eesti Ülemaailmsetele päevadele, on juba toos-tunud 75 prots. ulatuses. Ei tohiks olla erilisi raskusi veel 250, kass-maalese juurdetoomine, kuna äraolenuni on veel tervenisti 10 kuud. Pöörde Lend Läände peorganisatorit fil. mag. Richard Norvelli poole mõningate küsimustega reisi suhtes.

— Kas olete rahul senise huviga lennureite vastu?

— Arusaadavalt! Kui alustasime eeltooduga, oli kuulda "kahtlevaid hääli, et vaevalt leidub neid, kes soovivad registreerida ennast poolteist aastat enne üritust ja seega ennast reisiga siduda. Kuid nähtavasti ar-vastasime siiski õieti, sest on regist-reerinud kolm-neljapäikü lõplikult planeeritud arvust ja niid-10 kuud

enne reisi on järel ainult üks nel-jandik kohtadest. Ka sissemakstud panka on laekunud vägegi korrapä-raselt.

— Kuuldavasti alustate jälle kam-paaniaga viimase veerandi lennu-kohtade täitmiseks?

— Meil oli teatud vaheag — su-vevaheag — ja töö on seisnud suu-re joontes, kuna liinides on suvel Järg. ltk. 3

Eestlaste suurim kongress vabas maailmas a. 1972

Ülemaailmse Eesti Päevade raames 1972. a. suvel korraldatava Ülemaailmse Eesti Rahvuskongressi et-tevalmistamiseks on ÜEP Peakomitee Rahvuskongressi toimikond koostanud üksikasjalikuma raamkava, mis on sadetud tutvumiseks ja seisukohavõtmiseks eestlaste asukohamaade keskorganisatsioonidele, 1972. a. Eesti Päevade Komiteedele ja Rahvuskongressi toimikondadele ning Kanadas kohalikele Eesti Selsidele. Rahvuskongressist kutsutakse osa võtma kõik rahvuskuulurilised ja rahvuspoliitilised alid tegutsevad eesti or-ganisatsioonid ja isikud. Muide on Rootsi eestlaskonna poole pöördutud sooviga, et siit saadetakse ülema-ilmsetele Eesti Päevadele ka esinejaid — soliste, instrumentalistide jne.

ÜEP Rahvuskongressi raamkava sissejuhatuses märgitakse, et kong-ress kujuneb vabas maailmas asu-vate eestlaste käige ulatuslikumaks kokkutulekuks, kus seniste saavutus-te le antud olukorra analüüside tu-ginedes toimub ühiste seisukohtade selgitamine ja tuleviku sihtide sead-mine. Rahvuskongress peaks sead-ma kindlaid seisukohti ja eesmäärke meie organiseeritud välisviitlusele ja rahvuslikule tööle vabas maailmas.

Ajalist ja praktilistel põhjus-ten on vajalik, et Rahvuskongres-si ettevalmistav töö toimub eest-laste asukohamaades enne Ülema-ilmsel Eesti Päevi.

Eesti Päevade puhul tahetakse To-ronitos ühtlasi korraldada mitmeid erialisi kokkutulekuid. Neile eriala-listele kokkutulekutele on rahvus-kongressi raames varutud aeg es-maspäeval, 10. teisipäeval, 11. ja kesknädalal, 12. juulil. Eesti Rahvus-

kongressi peakokkutulek toimub ree-del, 14. juulil 1972. Peakokkutulekuks on varutud selle päeva enne- ja pä-rastööpäevane aeg.

Rahvuskongressi kokkukutsujaks on Ülemaailmse Eesti Päevade Pea-komitee koostöös Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu ja Rahvusliku Välis-võitluse Nõukogu. Rahvuskongressi ettevalmistavade kokkutulekud kor-raldatakse eestlaste asukohamaade Järg. ltk. 3

EPL

8. septembril 1971

Unustatud juubel

Juubeleid on kahesuguseid: meeldivaid ja ebameeldivaid. Viimaseid liiki kuulub Atlandi deklaratsiooni 30-aastane juubel, mis öieti langes 14. augustile, sest sel päeval kirjutasid Roosevelt ja Churchill New Foundlandi vetes sõjalaeva pardal alla dokumendile, mis oli tulvil idealismi ja lubadusi uueks, paremaks maailmaks ja pidi endast kujutama USA ja Suurbritannia sõja-eesmärke.

Muu hulgas ütles see suurim tähelepanu väärtnud deklaratsioon, et territoriaalsed muudatused ei tohi toimuda vastu asjaolu, mis on olemas, mis on määrata valitsusvormi, mille all nad tahavad elada, pärast ratsionaalset hinnangut, mis teeb rahvastele võimalikuks elada ilma kartuseta, hädaga ja ohuta.

Kuna me nüüd kolm aastakümnet hiljem võime vaid konstateerida, et ühtki deklaratsiooni lubadustest ei ole täidetud ega kavatsetagi täita, siis ongi meeldivatele ideadele juubel praktiliselt muutunud ebameeldivaks pettumuste ja reelmiste tähtpäevaks.

Atlandi deklaratsioon, mida pärast sõda ohtuall (tsiteeriti kui võimaliku rahu alust, kujunes siiski vaid sisutuks propagandabuffiks. Eelitses juba selle pärast, et ideadele ülesseadjad ise olid lihtsate teiste amoraalse ja maailma ohustava suurriigiga — N. Venemaaga — kes juba siis varitses hetke asutuks Hitlerist tühjaks jäävale kohale. Teiselt poolt nähtus varsti, et nii Roosevelt kui Churchill ei võtnud deklaratsiooni kui üldist globaalset normi, vaid tegid kohe erandide ühegi poolt vene anastutele (Ealtikums ja mujal (1945 Jaltas) ja Briti koloniaalimpeeriumile (Churchill kinnitas seda kohe pärast koju jõudmist allakirjutamisel 1941). Seega oli deklaratsioon allakirjutajate poolt mõeldud eeskätt nendele rahvastele, keda Hitler oli anastanud. See hetkel USA ja Suurbritannia sõjajuhid tõenäoliselt: veel ei teadnud fakti, et Hitler oli nende oma sõjalistusega juba a. 1939 teinud salakokkuleppe vallutustele suhtes (Soomes, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Rumeenia jne. pidi kas täielikult või osaliselt kuuluma venelaste "saagi" hulka), kokkuleppe, mida Roosevelt Jaltas põhimõtteliselt aksepteeris vastu loomata piduliku deklaratsiooni.

Nende künniliste "reaalpoliitiliste" lehmakauplemiste taustal väkerahvaste saatusega peenrahana, paistab nüüd, 30 aastat hiljem, kogu Atlandi Deklaratsioon olevat vaid peibulpaala, mis valmistati selleks, et rahvad liitlaste poole hoiakuid ja sõidurid suurte ideede nimel suresid.

See kehtib eriti poolakade Andersi-armee kohta, kes, nagu lõpuks selgus, ei võidelnud liitlaste poolt mitte Poola vabastamiseks, nagu Anders ja ta mehed arvasid, vaid lihtsalt võitjariikide kahrilühana, kuna neile anti lubadusi Inglismaa ja USA kaudu ei pidanud või õigemini ei katunudki tõsiselt läbi suruda oma sõjapartneri N. Liidu vastu. Ometi oli Inglismaa just Poola pärast läinud Saksaamaga sõtta, et kaitseda vabadust ja demokraatiat.

Hitleri oli lubanud Stalinile poole Poolat, pärast sõja sai ta ilma rakusteta ka teise poole suksu riigi vormis. Ta sai vea palju rohkem, kui Hitler kunagi andis oma partnerite abistamatu ninaapidatavamis-

ga, kes "reaalpoliitika" nimel ei oponentunud tõsiselt. Tulemus on Ida- ja Kesk-Euroopa ikestus, mida praeguse hetke olukorrale (jälle nimetatud reaolpoliitika) demokraatiamaade avalikus arvamus soovib tunnustada. Ja mis halvem — nüüd on juba demokraatlik Saksaama de facto oma Moskja Varsavi-lepingutega nõustunud aksepteerima vägivallaga loodud status quo.

Selles olukorras ei ole imestada, kui Atlandi deklaratsiooni meenutust vältitakse kui ebameeldivat mälestust "lühvõrast idealismist". Uued idealistid suunavad oma idealismi Aafrikasse, Aasiasse ja mujale võimalikult kaugele, samal ajal kui nad kodu ümbruses propageerivad "realismi", s.t. anastute ja jõupoliitika tunnustamist.

Atlandi deklaratsioon on muutunud suureks nulliks. Tema allakirjutajad paistavad kolme aastakümne perspektiivis mitte enam nende idealistide, kelleks vabastus ikkavad rahvad neid pidasid, vaid pigem suurriikide osavate kitsarinnaliste juhtidena, kellele propagandafraasid ei olnud võõrad.

Oleme jõudnud maailma, millele Atlandi deklaratsioon on kauge, vana ja ebaajakohane dokument, propagandamaterjal propagandamaterjali hulgas.

KLA

Hea suhte hind

Norva ajakirjanik Per Egil Hegge on kirjutanud raamatu sellest ajast, mil ta oli Moskvas korrespondentiks, eriti aga sündmustest, mis viisid tema kiire väljasaamiseni: tema tegevus vahemehena Nobeli auhinna laureaadid Solženitsõni ja Rootsi saatkonna vahel. Nagu ta ajakirjandusele on juba jutustanud eelinformatsiooni, keeldus Rootsi saatkond Moskvas oma peale võtmast Nobeli auhinna vormilist ülemäärmist (saatkonna selja taga oli välisministerium Stockholmis) laureaadile vastavalt viimase soovile ja kaheld: isegi, kas diplomaatpostiga võib edasi toimetada Rootsi Akadeemia poolt soovitud isiklikke andmeid tema kohta. Põhjus: N. Liidu valitsus ei olnud rahul Rootsi Akadeemia otsusega ja Solženitsõni vastuvõtmine saatkonnas võinuks rikkuda "häid suhteid". Asja juurde kuulub muidugi, et Kremli poolt heaks kiidetud luureadid Mihhail Sholohhovi kutsus suursaadik Jarring saatkonda ja õnnitles teda isiklikult. Nüüdne laureaat oli aga vastuvõtmata Kremli, järelikult ka saatkonnale.

Sellest nähtub, et Nobeli auhinna jagamine on poliitiline sündmus, millest võivad oleneda head vahet korrad suurriikidega. On otse ettevatamatu, et ahistund annab käite riigi kõrgeim sümbool kuningas ise. Kremli hoidis ära selle piinlikkuse, et Solženitsõni tulnuk Stockholmis ja saanuks auhinna kuningas enda käest. Aga kui ta oleks kohale tulnud, kas jätetud või siis Stadsduseti "ukse taha samal viisil kui ta pidi jääma kuningas suursaadiku ukse taha, et mitte "kompromiteerida" kuningat võimu ees, kellele auhinna ei meeldi?

Veel kord on ere helgiteitav langenud väikeriigi meelikeadestavale olukorrale "maailma sidematusse rollis". Oma arvamist saab siiski ütelda vaid demokraatias soones. Diktatuurid nimelt võivad pahanada, mis on eluline, kui nad on vägevad. Miks mitte itta uhihindade andmisel küsida võimalikult kandidaatide? See valdika pahanand. Vasta kui hästi ikkaid sojad Sholohhoviaga...

Kennan vaatab venelasi LAHTISTE SILMADEGA

George F. Kennan, sündinud 1904 Millwaukee, oli alates 1952. a. USA suursaadik Moskvas ja 1961. a. peale Belgradis, 1963. a. sai ta ajaloo professoriks Institute for Advanced Studies Princetonis. Oma raamatu "Memoirs 1925-1950" eest sai ta 1968. a. Pulitzeri auhinna. See teos ilmus nüüd saksa keeles tõlkes (Memoren eines Diplomaten — Ühe diplomaadi mälestused), Deutscher Taschenbuch Verlag'i väljaandes kahes köites ja pakkub väga palju huvitavaid materjale teistest maailmasõjast, kõigepealt aga pärast sõjaajast olnud Euroopas ja USA poliitikast eriti N. Liidu ja osalt ka Saksa suhtes. Raamatu autor on ühendriikide diplomaadina töötanud Riias, Viinis, Prahas, Lissabonis, Londonis ja nagu öeldud Moskvas ning Belgradis. Muide viibis ta oma diplomaatilise tegevuse ajal ka Eestis, mida ta omas töös mitmel puhul mainib, kahjuks aga õige lühidalt.

Teose suur väärtus seisab ühel poolt paljude senitundmata faktide avaldamises, mis teiselt poolt tõestasid avameelses kirjeldamises ka siis, kui need käisid risti vastu Washingtoni huvidele ja läbi viidi lihinägelike Ameerika poliitikutega. Ta toob oma mälestuses rea dokumente, mis näitavad, kuidas ta reageeris oma kodumaa valitsevate ringide poliitika, kui see oli tema arvates vildsk ja aitas kaasa N. Liidu ennenematu võimu tõusule maailmas ja tema poliitilise mõju suurenemisele.

Autor ei uskunud algusest peale võimalusse koostööks enamlastega. See käib eriti sakslaste kohtlemise kohta. Washingtonis ehitati ühulose, mis küll meeldis Moskvale, kuid olid kahjulikud läänle. Onneks ei kestnud esialgne naivne läänlaste poliitika liiga kaua. Juba 1947. a. olid ameeriklastele Kremli tõelised sihid ja tahtmised selged. President Truman muutis päevapealt oma Saksaama poliitikat, nii et suudet ära hoida kõige hullumad, mis oleks sakslased viinud venelaste rüppe.

Kennan peab seejuures pike-malt sakslaste "süü" ja sõjakurjategiate probleemid juures. Mitte ei, olund talle vastumeelt, et tüelisi süüdsid karistati, vaid asjaolu, et USA, astudes N. Liidu abistamiseks sõtta, hakkas sõprustama rezhiimiga, mis oli vähemalt sama hull kui Hitleri oma ja tarvitas meetodeid, mis olid vöibolla veel hullumad kui natside omad.

"Sellega avaldasime valikelt oma nõusoleku sõjapidamise viisidega, nagu neid ida on aastasadade jooksul tarvitanud ja arvatavasti ka tulevikus tarvitat".

Samuti takistas autori arvates Moskva käitumise poolakatele normaalse vahetkordade loomist Venega ja oleks pidanud seda algusest peale takistama Kennani arvates. Pärast Poola jagamist sakslaste ja venelaste vahel sõja alguses, küüditasid enamlased üle miljoni inimese

(Kennani arvates 1,2 miljonit) äärmise toorusega Sise-Venemaale ja Siberisse. Need inimesed, välja arvatud üksikud, olid täiesti süütuks ja ei olnud midagi teinud venelaste vastu. Nad kõrvaldati sellepärast, et "nad kuulsid ringkondadesse, kelle jäämine kodumale võinuks raskendada uue rezhiimi sisseaadmist".

Täpselt nagu Eestis! Nende deporteerimine ja elutingimused Venes olid nii õudsed, et suurem os neist jäi jäljelt kadunuks. Peale selle interneerisid soviidid umbes 200 000 poola sõjaväelast, kelle ainus süü seis selles, et nad oma isamaad kaitsesid, kui venelased talle kallale tungisid.

Autor peab siis üksikasjalikult Katõni mõrva juures, mis oli üldiselt teada. Ohvitseride tapmise sihihi. Katõnis oli, märgib Kennan, likvideerida seda Poola elanikkonna klassi, kui Stalin Teheranis ja Jaltas kõvasti seisid Poola eksilvalitsuse vastu Londonis ja nõus oli ainult tema poolt nimetatud poolakatest koosneva valitsuse tunnustamisega, sus peale muu ka seepärast, et ametisse seata Poola valitsus ei hakkaks liigutama vanu asju ja neid selgitama, arvab autor.

Kui Varssavi algas pörandaluste poolekate mäss sakslaste vastu, siis seisid vene väed Varssavi all ja lihtlast olid kindlalt arvanusel, et veneased ruttavad poolakatele appi.

Midagi selletaolist, nagu teada, ei juhtunud. N. Liidu väed vaatasid rahuilikut sõrme liigutamata pealt, kui poolakad sõdisid viimase veteitani sakslaste vastu.

See pidi ometi lääne liitlastele midagi ütelda. See tähendas arusaadavasse keeltesse tõlgituna vene seisu kohta: "Meie tahame teie Poola endale. Pörandalused patrioovid ei huvita meid põrmugi. Nad on meile sama palju väärt kui sakslased. Kui poola patrioovid ja sakslased üksteist tapavad, siis mida rohkem, seda parem. Mis ameeriklased selle kohta arvavad meid ei huvita. Nad peavad ainult teadma, et neil pole

George Kennan

Poola asjus enam sõnagi kaasa rääkida".

Autor asub seisukohal, et siis veel oli aeg, kus ameeriklased oleks võinud avaldada survet Stalinile ja talie mõista anda — embkumba kas ta muudab oma poliitikat omanabri tuhtes või loobub lääne liitlaste abist ja toetusest. Midagi selletaolist ei juhtunud, kuigi arukamad ameeriklased sellele juhtisid president Roosevelti tähelepanu.

Autor lisab: "Mõtleisin kaua selle üle kuidas suhriiigil tõttavad väikestele rahvastele nõu andma, olenematu sellest, et tegemist on nende väikeste rahvaste eluliste huvidega ja kuidas hiljem talitatakse, kui olukorrad muutuvad keeruliseks neile nõuandjatele".

Siinkohal tuleb Kennan ühe enamlaste sõnu meelde, kellele ta oli heas vahetkorras, vaatamata tema kuuluvusele parteisse ja truudusele kommunismile:

"Meil on palju edu viimasel ajal olnud. Mida suurem meie edu on, seda venelastele pead alati meeles pidama. Mida paremini, tema käsi käib, seda ühemaks ta muutub. See kehtib kõikide, nii valitsuse kui lühikodanike kohta. Ainult siis, kui meie käsi ihaltvsti käib, oleme heasüdamikud, pehmed ja leplikud. Oleme aga võidukad, siis hoiame meist kõrvale!".

OSKAR ANGELUS

REFLEKSID

■ SAKSA-VEENE MAAVÕISTLUS kergejõustikus on ette nähtud 18. ja 19. septembriks. Need peavad toimuma Ukraina pealinna Kiievis. Kuigi juba ette on tekkinud komplikatsioone, mis aktualiseerivad küsimuse Berliini kokkuleppe selle kõrvalprobleemides. Lääne-Saksamaa toetles oma meeskonnale, kuhu kuulub ka Lääne-Berliini sportlasi, sisseõuduviasid N. Liitu ja need viisid antigi, välja arvatud Lääne-Berliini sportlastele. Moskva ilmselt ei tunnusta neid Lääne-Saksamaa sportlastena ja nii kerib järgmine küsimus: kelle värvides võivad Lääne-Berliinlased võistelda Müncheni olümpiaadil?

Berliini kokkuleppe tekti avaldas läänlastele mõtlemisele "Das Bild", kuigi seda ametlikult taheti saladuses hoida kuni ametliku avaldamiseni. Teistist selgub, et lääne-Berliinlased pordis jäi taolistes ühendustes võivad esineda Lääne-Saksa värvides. Kuigi Moskva on juba nüüd teistist küütnud, kui kokkuleppe. Ja saksa kergejõustikuliit on teatanud, et nende meeskond välja ei sõida, kui kõik viisumist ei saa. Huvitat on näha, kuidas venelased oma kokkulepet Berliinis nüüd tõlgendavad?

■ RAHVUSVAHELINE PRESSINSTITUUT KONGRESSIL Helsingis protesteeriti m.h. ajalehtede õigeleaste vastu Singapuris ja rõhutati pressivabaduse erilist tähtsust ning

vajadust. Millegipärast ei kõnelnud Helsingis juhtumist, mis just sellesse rubriiki oleks kuulunud kui üks tüüpilisemaid nähteid — Soome valitsuse katsed sulguda venelaste nõudmisel Uusi Suomi suud, kes oli juba jendunud avaldada tähelepanu äratund artikli Balti riikide ja rahvaste praegusest situatsioonist toimetaja Vuorijoki sulest. Rahvusvahelisele pressinstitutiile ja rahvusvahelisele ajakirjanike organisatsioonidele meenutab seda lugu nüüd Shveitsi ajakiri Zeitbild", kes imetab, et võidakse aksepteerida poliitilist tsensuuri mõnes demokraatlikus maas ainult sellepärast, et N. Liit, diktatuur, pahanab ja on sõpruslepinglane. "Soome on näiteks sellele teele, kuhu Lääne-Euroopa on sattumas. Parim on teeselda, nagu ei oleks midagi lahti. Ja neil viisil valmistatakse ette, et see ka meie juures normaalolukorras muutub", ütles ajakiri ironiliselt. Jah, läänes sallitakse vene segamist teiste maa-de siseasjadesse ja pressivabadusse kui mingit "normaalset nähet", kuna "see on ju ida..."

KJ

■ Montclair's New York sariisg elumey Olaf Birk viib riigireid Euroopa kontinentil. Põhikolpaleht viibid Euroop-reidil Urmas Olaf Talvet abikaaraga.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhana Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Mõrd

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
10129 Stockholm I
Telefon 21 84 46

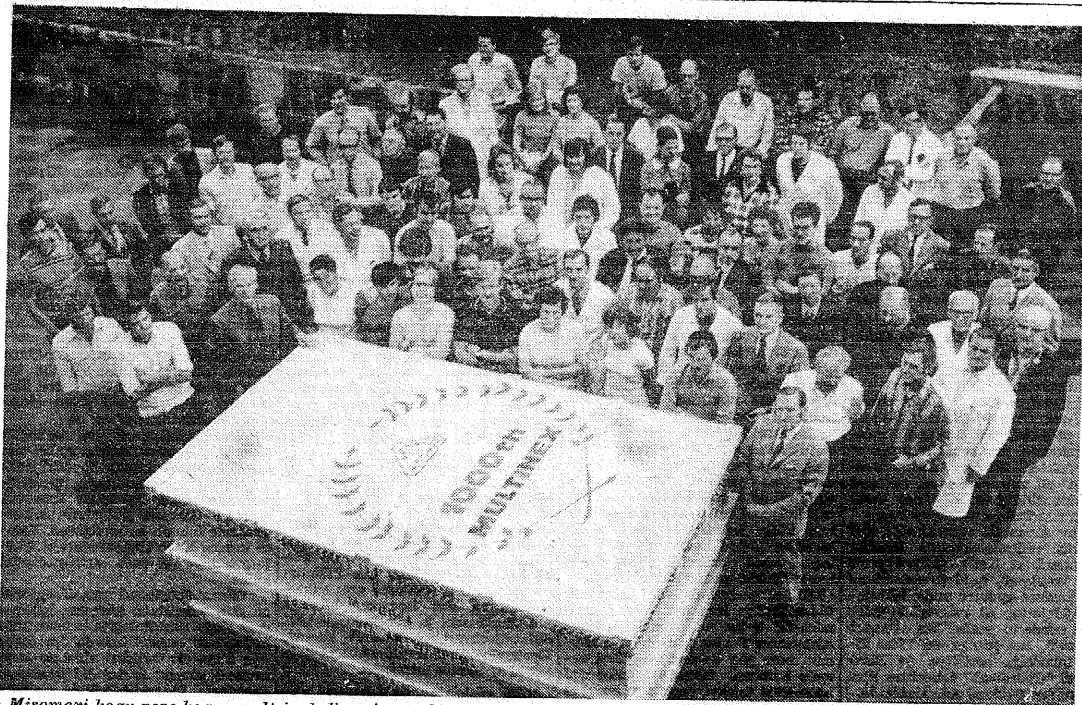
Toimetaja Eeklistuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eeklistuna, tel. 016/147772
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postigiro 06 39 00
-0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 129.-
Termin (4 kuud) kr. 45.-
Kuu kr. 12.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeklistuna-Kuriries
Tryckeri AB Eeklistuna 1971

Misomexi kogu pere kogunenult juubelasina teeleasumisel dekoreeritud ja kõigi poolt signeeritud transportkasti ümber.

Eestlase ideedest sai rahvusvahelise turuga edukas ettevõte — MISOMEX

Kaks eesti inseneri eesti haridusega — Albert Meerik ja Harvig Soe hakkasid aastal 1949 nuputama, mida võiks Rootsis oma teadmistega teha. Mõlemad olid siis juba erialaliselt rootsi poolt tegevad, kuid soov oli iseseisvaks saada ja oma ettevõtte asutada. Kulsetöö kõrvalt avasid nad a. 1949 ühes Hägersteni keldris esimese töökoja, kus hakati välja kujundama esimesi artikleid graafikakõutsusele. Need ärastasid tä-

Eduli kindlustatud, sest esitatud masin oli esimene täisautomaatne repeteerkooperimismasin maailmas — sinnani oli graafiline tööstus pidanud toime tulema manuaalse ümberjoonistamisega, mis oli kulukas ja aeganõudev ettevõtte. Nüüd võis ühe nupule vajutamisega mõne minuti jooksul saavutada sama tulemuse. See osutus praktiliseks revolutsiooniks rahade, kirjamehede, etikettide jne. trükkimisel. Võideti aega ja produktioon muutus täpsemaks ning kindlamaks.

Möödunud kahe aastakümne jooksul on eestlaste masin pidevalt edasi arenenud ja sammu pidanud teaduse viimaste edusammudega. Kui

alguses toimus kooperimine filmile, siis nüüd on võimalik kopeerida otse ofseti-plaatidele, kasutamisel on laiendunud kogu trükkikunsti ulatuses, ükskõik, millega vastav trükkikoda tegutseb, olgu siis ofseti, sügav- või raamatutrükk, kartonaazh, plekk-trükk, blanketi valmistamine või tekstiilmustrite tootmine.

Misomexi praegused masinad töötavad programmeerimise alusel nagu "isemõtlejad" raalidki. Vastavad programmid "sõdetatakse" masinasse aukaardisüsteemis. Vahepeal on kasutamisel laiendatud ka elektroonilisele tööstusele, milline masinad on hakanud kasutama trükkitud ja inte-

belepanu rootsi eriala asjatundjaskonnas ning tellimised hakkasid tulema. Asutajad võisid varsti täie tööjõuga asenda oma firmat arendama. Firma käekäigus jätustab pilgult asjaolu, et sisetamisel tegid asutajad ise palgatu kõrvalt esimesi prototüüpe. 1953 oli ettevõttes juba 7 teenistajat ja Multineki esitai esmakordselt välisurale Düsseldorfis messil.

greeritud vooluringete tootmiseks.

Võibolla on huvitav märkida ka seda, et Misomex on oma 1000-e masinaga tootnud märgatavalt rohkem sedalinki masinaid kui kõik ettevõtte konkurendid maailmas kokku. Seda kasutatakse praegu 55 riigis.

Ettevõtte on uus: moodne vabrik Fruüngenis ja aastane sissetulek on üle 10 miljoni krooni. Asja teostati aktsiakapitali tõstmise fondemissiooni kaudu seniselt 600 000 kroonilt 1 200 000 kroonile; s.o. kahekordistati. Ettevõtte asjaajaja direktor Albert Meerik kommenteerib:

— Aktsiakapitali tõstmise toimus aastate jooksul kogutud ja juba maksustatud kasumist ja reservidest. Uus aktsiakapital annab realsema vahekorra firma viimasele ajale kasvatatud tegevuse ja ressursside vahel, mis on teatud tähtsusega, kui arvestada, et ettevõtte produktiivsus 90 protsenti lähed ekspordiks üle kogu maailma.

Puudutades uut teenistusvanusepreemia-süsteemi, mis on ainulaadne, eriti praeguses Rootsis, ütles dir. Meerik:

— Meie produktiivsus on spetsiaalne ja tehniliselt väga nõudlik, mis nõuab teenistujalt pikka väljaõpet. Tänu sellele, et ettevõtte juhatus on püüdnud luua soodsat töömiljö, on personali liikuvus olnud minimaalne. Sellel on suudetud ettevõttes akumuleerida kõik aastate kogemused, mis on heaks täiendavaks uutele ideedele ja produktiivneemotivatsioonidele.

Teenistusvanusega omandatud kogemuste tähtsuse tootmiseks tehti otsus alalise teenistusvanusepreemia loomiseks. Selles on teatavasti suuremelt prantslaste "13-kuu palgasüsteemi" ja jaapanlaste puhkustsüsteemi teemist, oles siiski ainulaadne. Märkisin, et Misomex AB on sotsiaalsete reformidega olnud üldisest arengust ees, nagu näit. 5-päevane töönädal, üldine kuupalk nii töökojades kui kontoris, ekstra puhkusepärad nendele, kes on üle 10. aasta olnud firmas jne.

Praegu on selles internatsionaalselt

töötavas edukas firmas ka internatsionaalne pere, kuigi eestlased domineerivad. Siin on veel soomlasi, inglasi, türklast, austerlasi, sakslasi, pärsiast ja muidugi ka rootslasi. 21 aasta jooksul on ainult eesti tehnilise aluse ressurssidest, mille taga ei olnud mingeid majanduslikke reserve, kasvanud majandustugev globaalne ettevõtte.

Muudatusi Misomexi juhtimises

Vambola Hurt.

Nagu EPL kuuleb, toimusid arvates 1. septembrist muudatused Misomex AB juhtimises. Firma asutajad ja kaansamnikud praeguse asjaajaja-direktor ins. Albert Meerik ja tehniline direktor Harvig Soe vahendavad oma töökoormust ettevõtte juhtimisel sellega, et Albert Meerik jätkab ettevõtte juhtimist aktsiaseltsi juhatuses esimehena ja H. Soe juhatusliikmena. Asjaajaja direktori kohale asub senine asetäitja majandusteadlane Vambola Hurt.

TEISED LEHED

ISOLATSIONISM

Ameerika rahva hoiak on suurte sammudega minemas isolatsionismi poole, kirjutab Vaba Eesti Sõna New Yorgis. Seda näitavad avaliku arvamise uurimised, USA ei peaks sekuma maailma asjadesse, mis võiksid kaasa tuua sõjaohtu.

Leht jutkab: Kus teised rahvad iseseisvate riikidena elavad või surevad, see ei ole enamusele ameeriklastele mureks. Näiteks arvab 61 prots. ringkõrreksustele vastajast, et teised rahvad ja riigid peavad endid ise kaitsma valitumise vastu N. Liidu või Puna-Hiina poolt. Ja kui USA oma tagaõues kommunistlik Kuuba vallutaks mõne Ladina-Ameerika riigi ja sellega laendaks kommunisti levikut Ameerika kontinendil, siis ameeriklased arvavad 50-21 vahetoras, et see ei ole väärt USA vahelesegamist sõjaliselt.

Kommunisti ekspansioonile tee avava ameerika isolatsionismi kasvatamiseks põhjuseks on kaval ja ahikindl kommunistlik propaganda, mis küll võtab mitmesuguseid lähtekohti, kuid lõppesmärgis on alati ameerika rahva ja üldse vaba maailma desarmeerimine.

Välispoliitilistes küsimustes eba-teadlikule massile esendatakse arusaama, et kui olla eitaval seisukohal ja suhtes üldse, siis ei ole tarvis ka kanda suuri kulusid sõjajõudude ning relvastuse peale. Mõeldagu ainult kui palju rohkem oleks siis rahva hooldekandemumade suurendamiseks, väikesepalgalistele korterite ehitamiseks ja üldise heaolu parandamiseks!

Kui sellele keeruliste probleemide simplifitseeritud "lahendusele" juurde lisada veel lõksu, et USA, ei pea olema "maailma politseinik", siis on arusaadav ameerika rahva masside seisukoht, et sõja alustamine on väärt juhtumil, kui vaenlane teeb invasiooni USA territooriumile! Nii arvab 95 prots. küsitust, aga Lääne-Euroopa sõjaline ründamine kommunistliku agressori poolt väärab USA sõjalist vahelesegamist ainult 47 prots. ameeriklaste arvates.

USA kui maailmaringi positsiooni de kaitsmise seisukohast on ameerika enamus juba mentaalselt desarmeeritud. Kommunisti maailmavalitumise plaanidele on see aina julgustuseks. Mõnel määril pidurdavad ohtliku isolatsionistliku mentaliteedi kasvu kommunisti poolt isekastud rahvaste liikmed USA-s, kuid see on jäänud vaid pidur, mitte seismapanev tegur".

PADA SOIMAB KATELT

"The Philadelphia Inquirer" toob oma 17. augusti numbris lugejajaks J. Simonsoni pealkirja all "Hypocrits on Sidel" Selles märgib J. Simonson, et N. Vene häbiärgistats äsja hilinasi nende käitumise pärast vähemuravustega. Eesti, Läti ja Leedu rahvad ning teised Vene vähemuravused, alustatuna Venelane elavaks tõendiks Vene pealesuritud silmakirjalikkusest.

Populaarteaduslik laialdase levikuga tehnika-ajakiri "Science Digest" mai number toob lugejajaks mag. ins. Ormistelt, milles käsitletakse Vene noorte ajakirja andmel päberipudust N. Venes. Ormiste kirjutab, et sama puudus valitess Venemaa poolt okupeeritud Eestis 1940. a pärast Vene okupatsioonist saamist. Ainult okupatsiooniasutuste propagandaar-gandid olid varustatud trükipaberiga.

Kunstlik põlv

Lyon — Lyonis, Prantsusmaal, on konstrueeritud pärast aastate pikkust uurimistööd kunstlik põlvleht, mis annab põlvevigastustega võidls lamavalele patsientidele tagasi käimisvõimaluse.

Uus kunstlik põlvleht operatiiviti ühes 60-aastase patsiendi põlve, kes oli kaiks aastat lebanud voodis. Põlvetäht kaud pärast operatsiooni oli patsient võimeline jalutama ringi ilma kepta ja karguta.

80-aastane maailmareisil tuli Rootsi

Pikema maailmareisil raimes saabus USA ja Inglismaa kaudu Rootsi külastajale Valter Tikkas, 80. kelle alaline elukoht on Austraalias Thirlmere'i eesti külas asuvas eesti pensionäride kodus, kus ta omab kaheolise korteri.

Valter Tikkas'el on oma ea kohta haruldane reisuulust. Ta oli 1969. aastal teinud ümber maailma reisi, mis kestnud 4 1/5 kuud. Eelmisel aastal käinud Jaapani maailmanäitusel — 1 1/5 kuud. Tänavu oli Austraalias lahkunud juuni lõpus, peatunud Kanadas ja USA-s, nüüd Inglismaal, kust reis läks Rootsi. Kõik lennu teel. Nüüd ootab taskus ringsõidu pillet Euroopa mandril. Reisimist oli ta alustanud pärast seda, kui oli maja ära müünud. Tahtis nüüd seelast saada raha oma elu ajal veel ära kulutada. Kui ta kahe aasta eesti oli asunud oma esimesele reisile, olid sõbrad hoiatanud: "Sa lähed meele- ga oma surnu otsima." Vanahärra aga ütles, et turnee end reisil palju paremini kui kodus istudes.

Kuninganna saab eesti lehviku

LONDON (EPL) — Eestlanna Mia Foster, kes on lõpetanud Leicester College of Art ja Harrow School of Art, sai hiljuti auhinna lehviku mustri eest "The Worshipful Company of Fan Dealers" poolt. Tunnustuse kingitakse lehviku kunikajaka liikmele.

Mia Foster valmistas auhinnatud lehviku n.ü. kõrvalhüppena "oma tegelikkust alast, milleks on värviliste tekstiilmustrite kujundamine lilled ja figuuride teemadel. Nagu moemaailmas ikka, loob ta ette. Praegu teeb ta 1972 a. tekstiiljooniseid ning kontsentreerub Kauge Ida teemadel. Tema tekstiilmustrid on olnud Liberty, Goldberger Prints, Rose and Hubble ja nende tuntud firmade kaudu on eestlanna mustrid tuttavad ka Ameerikas.

Mia Foster on kol. Raid'i tütar, kes Leicesteris suri. Enne elab tütre juures Emsworthi lähedal Hampshires, tütar Mia on abielus end. inglise lenn-duriga.

Katõni-mõrv aktuaalne

Miks puudusid ohvitserid

poola kindralil Andersil

Briti ülemkojas tõstis Katõni mõrva küsimuse üles lord Barnby, kes oma üksikasjalikus ettekandes esitas andmeid Poola sõjaväe kokkuvõrreimisest natsi-Saksamaa ja N. Vene ühise rünnaku all 1939.a. ja 15 000 poola ohvitseri koondamisest N. Vene sõjavangilaagrisse. Mitte rohkem kui 500 ohvitseri nõustusid kommunistidega koos töötama. 10 000 ohvitseri asusid Ostashkovi ja Starobelski laagris. 4 500 ohvitseri paigutati Katõni laagrisse Smolenski lähedal Venemaa maalal. Nendest ei kuuldud hiljem enam midagi.

Kui Hitler 22. juulil 1941 ründas N. Venest ja venelased olid raskesti hädas, lasti poola kindral Anders Lubjanka vanglast välja, et ta moodustaks poolakatest väeosa võitlenuks sakslaste vastu. Kindral Anders asus väeosi moodustama, kuid ei leidnud ohvitseri, kes tema teades olid venelaste kätte sõjavangil langenud ja kellest ta paljud isiklikult tundis. N. Vene valitsus andis põiklevaid vastuseid, ainult väites, et kõik poola ohvitserid olid sõjavangist vabastatud.

Krahv Moncton ütles samas küsimuses, et ta oli II maailmasõja ajal Iisraelis ja käis Püria piiril kohtumas poola väeosi, kes tulid N. Venemaalt välja, et võidelda lääneliitlaste poolel. Nendes poola väeosaes oli silmatorkav puudus keskmistes auvõrkades ohvitseridest, olid ainult päris noored ja päris vanad ohvitserid. Puudus 15 000 Poola armees ohvitseri, kes olid N. Venemaal salapäraselt viisil kadunud jäänud.

KATÕNI MASSIMÕRVA AVASTAMINE

Hitleri-Saksamaa väeosaes olid juha 18 kuud olnud ulatuslik N. Vene maa-alade peremehed kuni 1943. aastal aprillikuu avastati Katõni metsas massihaud. Välja kaevati 4 500 poola ohvitseri haigad, kõigil kuulihav kuklas.

Saksamaa nõudis ametlikult, et Rahvusvaheline Punane Rist saadaks oma uurimiskomisjoni kohale. Punase Risti peakorter Genfis seadnud nõudmist ei täitnud, kuna N. Vene kui üks Rahvusvahelise Punase Risti liikmesriike ei nõustunud niisuguse kohapealse ülevaate ja uurimisega selle rahvusvahelise organisatsiooni poolt.

Saksamaa moodustas siis 1943. aastal rahvusvahelise arstliku uurimiskomisjoni, mille liikmed peale ühe, Shveitsist pärit oleva asjatundja, olid pärit Saksa vägede poolt okupeeritud maa-aladelt. See uurimiskomisjoni tegi kindlaks, et väljakaevatud laipade juurest leitud dokumentide, vähene kirjavehetus, päevaraamatute ülestõlkedus jne. lõppesid 1940. aasta märtsikuu, s.t. ajaga, kunas Katõni laager oli N. Vene valduses. Selle materjali põhjal uurimiskomisjoni tegi otsuse, et mõrv on toimunud enne Katõni maa-ala vallutamist sakslaste poolt, nimelt 1940.a. kevadel ja mitte 1941.a. sügisel, nagu mõrva tähtajaks määras N. Vene valitsus poolt 1944.a. moodustatud oma uurimiskomisjoni.

1952.a. USA Esindajatekoja poolt moodustatud uurimiskomisjoni rõhutas, et kogu uurimismaterjali ja tunnistajate seletuse põhjal ei ole mingisugust kahtlust selles, et Katõni massimõrva panid toime N. Vene võimud.

BRITI VALITSUS TEADIS, KES OLID MÕRVARID!

Lord St. Oswald märkis oma sõnavõtus, et Briti valitsusel oli sõja ajal täiesti teadlik, et Katõni massimõrvas on süüdi venelased, mitte sakslased, kuid ei tahetud nõukoguade valitsust pahandada.

Kui parlamendis Katõni mõrva küsimus kõne alla võeti, ütles välisminister Anthony Eden (praegu lord Avon) oma ametlikus seletuses parlamendile 4. mail 1943:

"Tema majesteedi valitsusel ei ole soovi kellegi peale meile ühise vaenlase, sakslaste!"

Samas teadaandes lõpupeel jatkas välisminister Anthony Eden:

"Sakslased ei tohi loota, et nende manööverd nõrgendamavalt liitlaste ühist ofensiivi, või Euroopa ühtset rahvasel kasvavat vastupanu." Välisminister Eden mõles manöövert "all natsi-Saksamaa valitsuse avalikku süüdistust N. Vene vastu Katõni massimõrva toimepanekus."

Krahv Arran tõi ette, et sõja ajal oli Briti välisministrium kindlalt veendunud, et Katõni mõrva panid toime venelased, kuid ministriumi ajakirjanduse osakond andis lehtedele ettekirjutise, et mõrvasüü tuleb ajada sakslaste peale. Mr. Iverach McDonald, kes praegu on "The Times" toimetaja asetatja, ja Manchesteri "Guardian"i toimetuse liige Richard Scott võivad seda kinnitada.

VNELASED JATKAVAD OMA ROINI BALTIKUMIS

Markii Salabinur ütles, et kus on toimitud ebaõnniliku kuritegu, seal peab süüdlase hukka mõistma.

On ohtlik kui kuritegija lastakse maailma näitelaval ringi käia ja oma kuritegevust korraldada, alati Balti riikides, siis ühes Balkani riigis teise järele, jälle Poolas ja siis Ungaris ning Tšehhoslovakkias. Meile on sisendatud, et peame sead kuritegevust ülistama Brezhnevi doktriini nimetusega.

Oleme jõudnud punkti, kus meie aksepteerime primitiivset, brutaalset Nõukoguade Venemaa isu iga tema järgnevas esinemises.

Lord Conesford meenutas, et II maailmasõja ajal ta oli sunnitud välja astuma Winston Churchillii sõjaagest valitsusest, kuna ta leidis, et Jalta kokkulepe oli põhimõttelase ja ekslik. Hiljem ta on jõudnud veendumusele, et Jalta kokkulepe oli mitte ainult ekslik, vaid see oli ajaloos üks suurimaid eksimusi. Senini on Katõni mõrva küsimuses võimutsenud vale. Aga vale ei jää võimule igavesti, vähemalt mitte siis, kui kommunism ei suuda maailma vallutada. Ja nüüd peab tõe Katõni mõrva asjus välja tooma ja kommunistlikud massimõrvarid häbiposti naolutama.

MÕRVAST OSAVÕTNUD PU-NAARMEELASTE ÜLESTUN- NISTUS

End. Poola kodanik Abraham Vidra, kes praegu asub Haifas, Iisraelis,

jutustas ajakirjandusele, et ta oli "sionistliku tegevuse" pärast arreteeritud Starobelski laagris Ida-Ukrainas, kui sinna toodi sõjavangi langenud Poola ohvitserid. 1940.a. viidi 10 000 poola ohvitseri laagrist ära teadmata kuhu.

Abraham Vidra sai sõbraks laagri varustuslema major Joshua Sorokiniga, kes oli rahvuselt juut. Kui vilnane osa poola ohvitseridest ära viidi, oli neid saamas ka major Sorokin. Tagasi tulles, sõites koos Vidra kulla tolduainele varuma ja kõneldes jidishi keeles, Sorokin ütles, et need ohvitserid olid vast Smolenski lähedal metsas maha lastud.

1941. a. veebruaris viidi Abraham Vidra Tallits laagrisse, kus temale seletasid kaks uut vangi, leitnant Aleksander Suslov ja Semjon Tihonov, keda pidi teistest vangidest eemale hoidma. Mõlemad leitnandid hoidusid teistest emale ja keegi ei teadnud, milles seisid nende süü.

Lõpuks Suslov pihits Vidrale, et ta oli üks neid, kes käsutati Katõni Poola ohvitseri mõrvama ja ta on neid oma käega maha lasknud loendamatu arvu.

Hukkamismeeskonnast osavõtjad saadeti nõukoguade võimude poolt lalali vangilaagritesse, et nende kaudu informatsioon maailma ette ei pääseks. Kui Vidra lasti vangilaagrist välja, kohtas ta uuesti major Sorokinit, kes oli vahepeal juba kaotanud ja punaarmee vabastatud. Major Sorokin pani uuesti Vidrale südamale, et ta valiks Poola ohvitseride mõrvamisest. Nüüd arvas Abraham Vidra, et aastates mehega ta ei taha kohutavat saladust endaga vaheda viia.

● Brasiilias 'Sao Paulos tähistas 70. aastat sünnipäeva omaaegse filmimees Theodor Luts, kirjanik Osakar Lutsu noorem vend. Kodumaa väntas ta tummfilmi "Noored kodad", hiljem siirdus ta Soome, kus ta töötas peapereatorina filmitevõtteis, hiljem ka produkt-sioonijuhina. Soomes valmistas ta kokku 30 filmi. Soomest tuli ta Rootsi, kus ta oli jälle operaatoriks ja siirdus siis edasi Brasiiliasse, kus tuli jälle otsust alata.

Arstiteaduse õpingud Tartu riikl. ülikoolis

Ülevaate arstide ettevalmistamisest Eestis annab "Teatmik Tartu Riikliku Ülikooli astujale" (Tartu 1971). Arstiteaduskonna dekaniko on prof. Ernst Raudam, prodekaaniks teadusliku 60. alal dots. Heinar Sillast, prodekaaniks õppetöö alal prof. Leo Põkk ja ühiskondlikeks prodekaaniks spordimeditsiini alal dots Toomas Karu. Kateedrid on arstiteaduskonnal 21, õppejõude 234.

Arstiteaduskonnal on viis osakonda: raviosakond, spordimeditsiini osakond, pediatraiaosakond, stomatoloogiosakond ja farmaatsiaosakond. Raviosakonna ülesandeks on ette valmistada raviarste. Esimesel kahel kursusel saavad üliõpilased teoreetilise ettevalmistuse füüsikas, keemias, anatoomias, histoloogias, füsioloogias ja biokeemias. Kolmandal kursusel alustatakse tööd haiglates. Neljandal, viiendal ja kuusendal kursusel omandavad üliõpilased põhjalikud teadmised kõigis kliinilistes ainetes.

Kolmanda kursuse lõpetamise järel toimub suvepraktika meditsiinilise kohustes. Neljanda ja viienda kursuse üliõpilastel on suviti õppepraktika Eesti haiglates arsti abilisena ülesannetes. Praktiline töö ja kogemust omandamine toimub siiski kuusendal kursusel, kus üliõpilane töötab arsti abilisena ehk subordinaatorina kas teraapia, kirurgia või sünnitusabi ja günekoloogia alal. Subordinaatori, s.o. kuusenda kursuse lõpetamise järel sooritatakse riigeksami arstikutses saamiseks.

Kõik raviosakonna lõpetanud arstid suunatakse pärast riigeksamite sooritamist üheaastasele spetsialiseerumisele ehk internatuuri järgmistel erialadel: neuroloogia, kirurgia, röntgenoloogia, neopaatoloogia, nakkushaigused, psühhiaatria, oftalmoloogia otorinolaringoloogia. Internatuur viiakse läbi Eesti parimates raviasutustes kogunud spetsialistide ja arstiteaduskonna õppejõude juhendamisel.

"Arhitektuuri mälestusmärgid"

Vene okupatsioonivõimude ametkonnad Eestis kardavad nagu tuld, et mõne asjaga meelde tuletakse Eestit iseseisvuse ja vabaduse ajastul. Sellest kõnelevad aga kõigele vaatamata palju endisest allesolevat, jutustades teadlase ka õnnelikust minevikust, mis aastate eest oli ja mille Vene okupatsiooni võimud likvideerinud.

Nisuguseks Eesti minevikku meenutavaks ehituseks on Tartus näiteks Eesti Üliõpilaste Seltsi maja. Sellel majal on nüüd siit: "Arhitektuuri mälestus aastast 1904". Ka Eesti vabaduse ajal Tartusse ehitatud Kaitseleidi hoone, mille okupatsioonivõimud andnud nüüd nn. põllumajanduse akadeemia kasutusse, on analoogiline siit. Selles märgitakse: "Arhitektuuri mälestus aastast 1940 — ühiskondlik hoone". Savi ja Kastani tänavate nurgal asunud omaaegse saksa korporatsioon Neobaltia majal on siit: "Arhitektuuri mälestusmärk — eluhoone!"

Oscari kirikus istusid Birger Nermani matusealal Balti j.t. võitlus- ja kultuuriorganisatsioonide esindajad, kes viimseks jumalagajutuks kirstu juures hiljem sõna võtsid. EPL-foto Lepper)

Huumor

Raadio Jerevan vastab

Küsimus: Kas on kommunistlikus ühiskonnas vargused võimalikud?

Vastus: Ainult sel juhul, kui pärast kommunistide võimuletulekut on veel midagi varastada.

Küsimus: Mida pean tegema, kui kõrtsis tuleb võrras isik lauda ja sügavalt ohkav?

Vastus: Keelake tal jalamaid nõukoguade vastane propaganda.

Küsimus: Mis on erinevus demokraatia ja rahvusdemokraatia vahel?

Vastus: Sama, mis särgi ja hullu-särgi vahel.

Küsimus: Kas vastab tõele, et selt-simees Ulbricht hiljuti oma selgroo murdis?

Vastus: Täiesti võimatu. Tal pole kunagi selgroogu olnud.

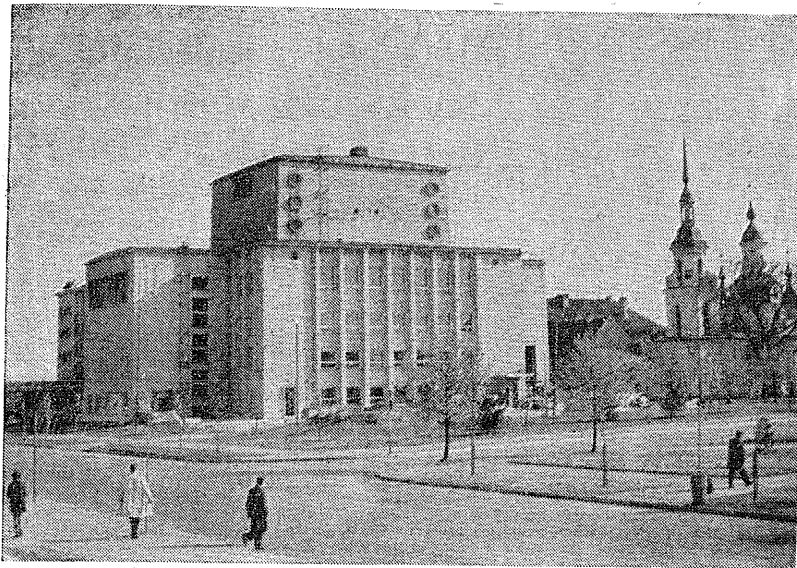
Küsimus: Millega erineb Kuuba kommunistlik Vene omast?

Vastus: Venemaal on külmem.

● Toronto Eesti Maja sai uue kohviku ökonoomi Valke Purga näol, kes varem on töötanud ühe Kanada äriahelae valmistoitluse osakonnas. Üns ökonoom kavatseb serveerida ka sooje toite ja külme suppeid, millesid senini puudused ei olnud.

● Nyköpingis sündis Sonia ja Aare Elmessarete tütar.

Pärnu uus Koidula nimeline teatrihoone.

Eksamiõigus võideldi kätte kus on eksamite sooritajad? Eesti keelest ülikoolides

Eesti avalikkuse ja organisatsioonide aktiivne eesti keele seisundi päästmiseks Uppsala j.t. rootsi ülikoolides andis teatavasti tagajärjeks, et ülikoolide kantsler muutis meelt ja andis eesti keelele iseseisva õppeliini seisundi. Nüüd aga ilmneb, et muudatust üliõpilastel on selle liini vastu rohkem huvi kui eesti üliõpilastel endil. Uppsalas näit, oli mullu sügiseks alguses 5-6 eesti soost õppijat, kes kadusid "teadmata kuhu" õpemisest rootsi üliõpilaskondade pidudele (jne.) ja kevadsemestril polnud mitte ühtegi loengutest osavõtjat, välja arvatud üksainus gümnaasiumiõpilane, kel puudus formaalne kompetents. Nüüd on uus õppeaasta uks-ee. Kas tuleb eestlast? Kas eesti keel jääb ülikooli? Olukorda valgustab alljärgnevas Johannes Raag, kes üliõpilaste nimel võitleb eesti keele säilitamise eest ülikoolis.

Teatavasti kinnitas Ülikoolide kantsler k.a. suvel ka eesti keele, kui iseseisva õppeliini seisundi soome-ugri keelte raamides ja 40. punkti ulatuses, 40 punkti kehtivate õppe-määruste (PUKAS-e süsteemi) järele on võrdne endiste eeskirjade kahele tunnustusele, ja eelmainitud punktide arvu on võimalik saavutada ühe õppe-aasta vältel. Määrus meie emakeele õppimiseks kehtib Uppsala ja Lundi ülikoolides k.a. sügisest alates.

Kuid samaaegselt ei ole kantsler osutanud (tähelpanu nõuandvate instantside soovitusel, luua eesti keele õppevõimalused ka Stockholmis ülikoolis. (Kuuldavasti olevat Stockholmis ülikooli rektor seekord eesti keele "vastuseisjate" eesotsas).

Kuna Stockholmis elab tähelepan-dav arv meie kaasmaalasi (ja järelikult ka suurem arv eesti soost üliõpilasi), siis ei tohiks meie seisaid organisatsioonid selles küsimuses jääda üksikolukseteks.

Uusi, praegu kehtivaid õppeplaan-e eesti keeles on lihtsaltust ja kohaldatud kehtivale PUKAS-e süs-teemile.

Obligatoorselt nõuetavate kirjan-duse- ja keeleteaduslike teoste lehe-kuude arv on tunduvalt kärbitud. Kursusi on kaks, algkursus A-4 ja vahetult järgnev edasijõudnute kur-sus B-4, mõlemad kursused annavad 20 punkti ja on piiratud ajaliselt poolele õppeaastale. Omakorda jagu-nevad põhikursused viieks või kuue-ks allkursuseks, millest õpetatakse fonetiikat, keeleteadust, kirjaliik-tu ja suusõnalist keeleoskust, reaalt-eadmised Eestist ja Eesti oludest, lin-gvistikat, ja keelekorraldust ning dia-lektooloogiaid, jne.

Üldmulje uutest eesti keele õppe-plaanidest on, et hea tahmiste juures on meie keelt võimalik õppida ise-gi n.n. toeltõppimise teel, s.o. tei-se õppeaine kõrvalt, kuid kahjuks on siin vähemalt Uppsala eesti üliõpila-sed viimastel aastatel tublisti patus-tanud.

Kui senini võidi võtta et eesti kee-le õppimine ei anna õpilasele mida-gi reaalselt peale kanda sisemise ra-gi

hulolu-tunde, siis ei pea see väide enam paika, sest eesti keele õppi-mine on viidud samale alusele kõigi teiste ülikooli õppeainetega ja annab ametlikult kehtivat tunnustust.

Mida praegu vajame — rohkem kui kunagi enne — on eesti üliõpilaste huvi oma esivanemate kee-le vastu. Selle pundumine võib meid varstigi viia juba lähemas tu-levikus väga täbarasse olukorda, et-niliselt vaadatult. Selle ohu välti-miseks on vaid üksainus rohi, ni-melt et meie siinsed üliõpilased pühendaks oma emakeelele suure-mat tähelepanu!

Siiani on Uppsala ülikoolis kehtinud tava, et semestri algul siiski mõned eesti keele õppijad leiduvad, kuid kui saabub eksamite aeg, siis eksa-mineeritavate hulgas küll eestlasi ei leia. Viimaste aastate andmed soome-ugri teaduskonnast kõnelevad eesti keele eksamite suhtes oma kurba keelt: eksamite sooritajad on olnud kas rootslased, soomlased või siis lap-lased (kes on õppinud piiratud ula-tuses eesti keelt n.n. C-keelena).

Paistab et siin puudub meie üliõ-pilastel teatud määrat rahvuslik selgrog ja etniline kokkuhoitun-tus, kui uskuda soome-ugri keelte statistikast eesti keeles eksamite sooritajate üle.

Teatud määrat lasus ehk osaliselt süü meie üliõpilaste "loiduses" on koduse keele vastu ka vanadel, praegu tühistatud õppekavadel: need peletasid kindlasi paljud huvitatud aktiivsest õppimisest emale oma suurte nõuetega nii loengutel kui eks-amistel. Ja vaatamata sellele, et loen-gutele registreerunud praktiliselt val-dasid keelt rohkem kui algkursus eesta nõudis, tekitas suurte nõuete olemasolu automaatselt ebakindluse eksamite eel, ja nendest loobuti, kah-juks!

Üliõpilaste ringidest kuulub sageli väidet, et eesti keele õppimiseks puu-dub aeg teiste õpingute kõrvalt. See väide ei pea kahjuks mitte paika all-järgeval paari põhjusel:

1) Eesti keele loengud on toimu-nud ajal, mil enamikul üliõpilastel

on olnud võimalik neist osa võtta, tavaliselt õhtuti.

2) Soome-ugri keelte teaduskon-nas ei eksisteeri kindlaksmääratud eksamite tähtpäevi: eksamid toli-muvad vastavalt kokkuleppele ek-saminaatori ja eksaminandi vahel alles siis kui õpilane tunneb end olevat "küps" eksamiks.

Kuna meie praegused üliõpilased on kasvanud ja ka oma alg- ning keskhariduse saanud rootsikeelses ümbruses ja -koolides, siis ei saa me loomulikult nõuda ka neilt mitte samu resultate ja teadmisi mis saavutatakse ühekeelses ümbruses ning -koolides, näit. Eestis, varem ja ka nüüd.

On võimalik, et selliseid ebareaal-sed nõudeid esimeses heameele tu-hinas äsjasavatutud eksamiõiguste üle meie keelele sinetset ülikoolides võib ehk esineda, kuid sel juhul pa-tustatakse mitte ükski keeleõppimise kui sellise vastu, vaid ka kehtivate seaduste vastu. Nimelt määrab Ku-ninglik propositiisn nr. 4:1969, et õppeplaanid ja loengud peavad ole-ma koostatud selliselt et vähemalt 67 prots. õpilastest on suutelisest soori-tama 40-punktilised eksamid ühe õppeaasta vältel. Kui läbikukkumute arv on suurem, tulevad õppekavad ja eksaminatsioonid võtta reviderimi-sele.

Kuna mainitud määrus kehtib kõigi ülikoolide õppeainete kohta, on põhjust seda siinkohal rõhutada ja loota, et selle vastu ei patusta-taks juba nüüd alguses. Sellisel ju-hul oleks selle väiggi kurvad ta-gajärjed meie keele seisundile kui akadeemilisele õppeainele.

Möödunud aastal toimus mõtteva-hetus selle lehe vergrudel kahe mei-sinise keeleteadlase vahel koduse kasvatuse mõjustest meie noorsoo mentaliteidi ja kokkuhoitumise säi-litumise üle, kusjuures üks meie nooremad keeleteadlasi väitis, et ko-dusel kasvatusel on eksisteerivatel vastuolude tõttu meie noorema ning vanema generatsiooni vahel, üpris väike osa tähta.

Toetudes mitmelt poolt eraviltsilist

Pärnu uus raudtee valmis - valmimata on aga uued jaamad

Eesti raudtee 100-aastast juubelit tähistati m.h. laiarööpmelise raud-tee avamisega Pärnusse, nagu EPL on varem teatanud. Nagu selgub, ei ole aga Pärnu uus raudteejam veel valmis. Jaama asukoht on korras-tamisel ja juurdesõidutee rajatud. Tee läheb Tammistest linna piiri kohalt otse Pikanõmme metsa, umbes 2,5 km. Sinna tuleb uus n.n. Pär-nu celjaam. Kevadeks ehitati valmis reisirajate jaoks ajutine paviiljon, mille juurde asfalteeriti busside ja takso-de parkimisplats ning rajati mureväljakud.

Sellest jaamast edasi, vähem kui 1 km raba äärt mööda Rääma suu-nas, tuleb Pärnu kaubajam. See ka-vatsetakse valmis ehitada 1971. as-tal. Siis teeb raudtee pöörde jõe suu-nas ja linna pool Tammiste mõisat, Papiniidu kohal, tuleb suur sild üle jõe. Rongid sõidavad siis üle selle sil-la, samuti muu transport. Tallinna-Pärnu automagistraal ei lähe siis enam linnast läbi, vaid pöörab na-tuke enne Jänesselja täniki Rääma tagant uuele sillale, sealt Papiniidu tänavat mööda Riia maanteele.

Uus reisirajate jaam tuleb aga Rae-minnikusse jõe äärde. Need ehitust-ised võivad teoks saada heal juhul 1973.a.

Praegu ehitatakse 5-korruselisi elu-maju ja koolimaju endisele linna karjamaale Suu-X-Kuke tänavast me-re poole. Kolme hoone müürid on juba püsti. Sinna tuleb elamispiinda vähemalt 6000 inimesele.

Siis on juba päris valmis ehitus linna pool silla otsas. Umbes endise Andrekoni kaubamaja kohal, on see ehitus palju suurem ja ulatub otsa-ga Riia maantee äärde. See sai pä-ris lius maja. Sinna tuleb suur möö-blikauplus, noorte-kohvik ja elukor-tereid. Noorte-kohviku nimeks sai

"Ri-Ve", mis äraseletatult on Riia ja Vee tänavate nurg.

Sisemised ehitustööd kestavad veel ikka uue hotelli juures, mis ehitati endise Endla teatrimaja asemele ja mille peakorpus on 7-korruseline.

Siis on veel lõppjärgus uue sauna ehitus. See asub fassaadiga Vähke-Kuke tänavalt, endisel linna alandi platsil 5. algkooli juures. Sin-na tuleb ka siseuulu, aga 25 m ra-dadega.

Pärnu maanteeleel sai valmis 3-korruselise juurdeehituse fassaadiga vastu vana parki. Suure Sepsa ja Jalaka tänavate vaheline sõidutee tu-li seal sulgemisele.

Palju on aga ehitatud ja ehitami-sel veel Pärnu tööstuslike asutuste poolt Rääma taha raba alla. Jäness-elja jõgi juurest tehti uus tänav

— Savi tänav — ja selle ääres on KEK (Kolhooside Ehituskontor) hoo-ned ja täismööduline võimla, MEK (Mehaaniseeritud Ehituskolonn) kon-torihooned ja tootmisbaas.

Ehitamisel on natukeas ja üldse tuleb eespidi sinna kanti suur osa Pärnu tööstusrajoonist.

Muidugi on rohkem ehitatud suu-ri elamukooperative ja Rae-külla, sa-muti ka Räämale, palju individuaal-elamuid. Vägsti tahetakse anda 700 individuaalkrundi endise Sindi hulu-maja (nüüd on seal noorte kurjate-gijate "Erikutsekol Nr. 35") ja Rae-külla vahelisele alale.

15. jaanuaril 1970.a. oli Eesti NSV rahvaarv 1 356 500. Iga-aastane kes-kmine juurdekasv on meil 1,15 prots. (kogu Liidus 1,34 prots.). 1959.—1970. aastatel sündis meil iga päev keskmiselt 54 inimest ja suri 37 inimest. 34 prots. Eesti NSV elanikest on sün-dinud pärast viimast sõda. Samal aja-vahemikul sündis iga päeva keskmiselt 31 abielu ja lahutati 9. Tallinna elanike arv suurenes 11 aastaga 82 000 inimese võrra.

Eesti nädal näitusel Montrealis

MONTREAL (VES) — Ka tänavu on Montreals Expo järelnäitus "Man and his World" nime all. Paljude riikide paviljonide hulgas on ka sel aastal endise Skandinaa-via paviljoni rahvuslikud väljapan-ekud 22 etnilise grupi, nende hul-gas ka Montreali eestlaste poolt. Tänavu kannab nimetatud paviljon "Ethnic Mosaic Paviljon" nimetust. Üldistele väljapanekutele lisaks on iga etnilisel grupil veel ühe näida-ta kestele erinäitus.

Vastav Eesti Nädal leiab aset 29. augustist kuni 11. septembrini. Sõl-l erinäitusel on hulk väljapanekuid Eestist ja ta saanut tutvustava c. dok-umente, fotosid ja raamatuid. Neile lisaks on esitatud suur kogu meie rahvuslike käsitöid, ehteasju, kuns-tiesemid ja maale. Näituse korral-damine on Montreali Eesti Seltsi kä-tes koostöös teiste eesti organisa-tioonidega teinud Peeter E. Möldre juhtimisel, keda kunstilise nõuand-ajana abistab rakenduskunstnik Henn Arvo.

Paviljonist toimus ka raadiosende, kus eestlaste kohta Kanadas ja Eesti saatusse kohta seletati anti.

● Mary Lee Anuskovitz ja tema õde Lendy sõitsid Eurooparvile New Yorgist, kus Mary Lee Anus-kovitz töötab gümnaasiumiõpetaja-na.

T. Kivikas Ameerikasse

NEW YORK (VES) — Cornelli ülikoolis, Ithacas, toimub 23.—27. au-gustini rahvusvaheline kongress ele-mentarparkiteel füüsika alal, millest Rootsis Lundi ülikooli ainsa amet-liku esindajana võtab osa kirjanik Albert Kivikas füüsikust poeg Tõi-velemb. Ta esineb kongressil ka et-tekandega oma teaduslikust tööst Lundi ülikooli juures partikelfüüsika alal.

Pärast kongressi ta külastab Stan-fordi ülikooli elementarparkitel-füüsika laboratooriumi ja Kalifornia tehnikaulikooli Pasadena.

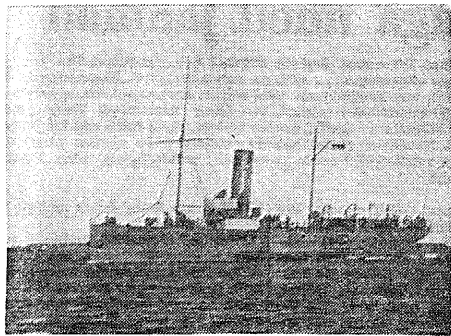
EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

hangitud andmetele ja tähelepaneku-tele, ei saa allkirjutatuna kuidagi ühi-neda selle teesiga. Teada on ju kõik, et milline vaim valitseb ühes pere-konnas, sellise pärivad ka selle lap-sed. Muidugi esineb väikesi erandeid ja kõrvalkalduumisi, kuid üldjoontes kehtib eeldeldu, ka siin Rootsis, meie eesti peredes ja meie täieäreltusele kohta. Vaatamata sellele kurvale sel-gale et meie peres, muuli jäeti meie tootkordesse avalikkuse tegeleste poolt ilma sellest moraalsest teost ja abist, mis nad olid õigustatud saama kui ühtne, kokkuhoidev rahvuslik grupp eksiis.

Toonaste killustajate tegude jä-rjekäigus kogene nüüd, meie üliõ-pilaste "huvist" oma emakeele vastu sellises ulatuses, et on põh-just küsida: ja mis juhtub, edasi meie minoriteedigruppidega Rootsis?

Sellele küsimusele saavad vastata vaid meie üliõpilased kui meie tule-vastes kõrgema hariduse saanud in-telligendid, kes ei ehi end mitte "sa-milleleõrunele ja materjalistidele" lge-da maskeraadilikkonnaga, vaid pea-vad luua vanast, esivanemate poolt us loitud vammusest — meie kee-dest ja meelest!

Esimene aurulaev Pärnus aastal 1860

"Ristna"

Esimeseks praktiliselt tarvituskõlblikuks aurulaevaks võiks pidada 1862 shottlase William Symingtoni ehitatud ja konstrueeritud püksiri "Charlotte Dundas". See laev liikus edasi aurujõul, kusjuures laeva edasijärg viisratas oli paigutatud ahtri. Kuna selliselt asetatud viisratas ei andnud laevale neid eeliseid, mida meressõidus vajati, otsiti selleks teisi võimalusi. 1819 võeti esimest korda tarvitusele laeva külgedele asetatud vesirattad. Nii asetatud vesirattad andsid laevale parima liikumisvõimaluse ja panid seega aluse aurulaevade arengule. Propelleri kasutamine laevadele võeti kasutusele vast 1843 aastast alates.

Tööstuste areng ja vajadus transportiolulise parandada, võeti kasutusele suurema kandesuutlikkusega purjekaid. Aurulaevade areng tegi võimaliku mereriikide ja jõudis ka hiljem Eesti. Ei ole andmeid, millal ja kes esimesena viisid Eestis kasutusele aurujõul liikuva laeva.

"Perno Postimees" 6. juulil 1860 teab jutustada esimesest aurulaevast Pärnus järgmist: "Kas teate, meie, Pärnu rahvas, oleme seekord ka natuke uhked. Kuidas nõnda? Jah, meil on üks aurulaev. Kas see pole ää? Ühku pole küll iial küidusi, aga mis teha, kui siia küidiseb? Ometi on meie uhkus nagu lastel, kui ema kirju kuue selga pareb, või isa linast saia toob. Riias, Tartus ja mujal linnades, kus vesi jookseb, olid ammu oma nime peale aurulaevad, meil ei olnud; aga ennäe! nüüd on käes."

"Victory" draama jälgedel

LONDON (EPL) — Inglismaal viibis noor füüsika doktor Lennart Männik Kanadast, kes pikemalt peatus Iirimaal, otsides seal oma lapsepõlve mälestusi.

Nimelt oli tema koos vanematega üks neid, kes 1918. a. väikeses vanas laevas Victory Rootsiast alustasid reisu Ameerikasse, ja pärast peatumist Iirist enne merele ei lastud, kuna nende laev oli tunnistatud kõlbmatuks pikemaaks meresõiduks. Neid oli umbes 200 inimest, kellest suurem osa Luterliku Maailma Liidu abiga dr. Tauli ja dr. Östergreni vahendusel viidi Ameerikasse. Umbes paarikümneid ei pääsenud tervise kontrollist läbi ja olid sunnitud jääma Iirimaale. Nende hulgas ka praegune noor doktor koos vanematega. Alles aastaid hiljem õnnestus neil asuda Ken-dasse.

METSAKODU UDISMAA

POSTIARVE 69 4771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKE NOORTELE

Meie M. Strahlberg & Co kontor on nimetatud rauast tehtud aurulaevaks, mis 111 jalga pikk ja peale 16 jala lai ning mille masinal 45 hobuse kangus on, Inglismaalt 25 000 hõberubla eest ostnud. Laeva endine nimi jäeti maha ning pandi nüüd kindralkubernerihärra loaga uus nimi: "Vürst Suurov". Tema tornab nii ruttu, et 3 penikooramat ehk 21 versta oma vesirattastega tunni sees edasi süüab. 300 inimest võib ta ära kanda ning peale selle veel 2000 poodi kaupa kaasa võtta. Tema teekäimine saab Pärnu, Riia ja Liibavi linna vahel olema, ning edaspidi vahel sekka ka Vindavis, Kuressaare ja Salatsi jõe suus kinni pidama. — Hoissa poiss! M. Strahlbergi kontor on meile ning igatihele, kellel käimist on, hõlpsa tee lahti teinud. Esimest korda tormas ta mineval reedel Pärnust Riiga."

Kui arvestada, et Pärnu ostetud aurulaev oli esimeseks vesirattastega liikuvaks laevaks Eesti rannikul, siis rattaslaevade ajalugu kestis Eestis 80 aastat, sest viimasteks rattaslaevadeks Eestis olid käigusolevad sõjalaevad "Suurup" ja "Ristna", millised viidi Eest okupeerimise järgi Nõukogude Liitu

E. ART

Eesti kaotas SOOMELE võrkpallis

Tallinnas toimus 18. augustil Soome-Eesti vaheline maavõistlus võrkpallis, mis üllatustlikult lõppes Soome võiduga, tagajärjega 3:0. Soome võitis geimid punktidega 15:10, 15:9 ja viimase 15:11. On huvitav märkida, et viimases geimis olid eestlased juba võiduseisus 11:2, kuid siis said soomlased jälle "otsad kätte" ja lõpetasid mängu 15:11. See on esimene kord, kus soomlased võitsid viimase 15 aasta jooksul on eestlasi võrkpallis võitnud.

Eestlased olid ka seekord kindlad oma ülekaalule ja võidule. See paistnud läbi ka nende üleolevast käitumisest mängu eel. Soomlased olid teadlikud eestlaste tugevusest. Kuid soomlase visadus viis neid võidule, valmistades Euroopa-turniiri vastu, mis seisab ees laialtas septembris, on soomlased harjutanud.

● Kongressis ja avalikkuses on üllatustlikult ruttu võitnud poolehoid üldise riikliku arstiabi korraldamise mõtte, mille vastu veel mõni aasta tagasi valitses tugev opositsioon. Põhjus: valitsusastute uurimise põhjal võib arstiabi ligi 4–5 aasta jooksul kallineda 50 prots. praegusest.

KULISSIDE TAGANT H. Vaagi teatrimärkmeid

Tallinna Töölisteatri endine näitleja Helmut Vaag jätkab Eestis ilmutavas ajakirjas "Kultuur ja elu" väikeste episoodidena oma teatrimärkmeid avaldamist. Toome allpool mõned neist teatrilugudest, mis valgestavad Tallinna Töölisteatri kulisside taguseid ning iseloomustavad tolleaegseid populaarseid näitlejaid.

Paul Sepp lavastas meil külasena Sinclair-Glogolini näidendi "Mob" ehk "Kristus läänlinnas".

Tuli ehtne suurilavastus. Juba tegelaste arvult. Tegid kaasa paarkümneid tolle aja noort artisti nagu Arno Suurog, Anna Tamm, Juhan Tõnopa, Aleksander Randviir, Lensi Rõmmer, Karl Treumundt. Suure steenide peale oli Sepp meister. Näiteks miljonäriderestorani treppi hoidis oma õlgadel elav inimrõmpas ehk "mob". Tänavapildis andis ta autoliikluse ja suurlinna rahvarohkuse mitmes lavastingsavuses.

Proovid kestsid kuni peaprooviini proovisaalis, sest Saksa Teater võitis lava kasutamise eest suurt raha. Ainult peaproov liiks laval, kus siis kogu proovisaali viili nähtavaks sai. Tänavapildis oli näitejuht arvestanud liikumist allalastud lavapöörde laukidel, et saada perspektiivi ja sügavust. Ent selgus, et lavapöörde teise koha peal üldse ei avan! Sepp läks tujust ära. Kogu tema hea kavatsus ähvardas luhutada.

Laskis steeni ette mängida, tegi pausi. Mõttes ja hüdus saalist: "Kõik põlvil!" "Kuidas? Miks põlvil?" päris inspektor. "Et lavapöörde lahti ei käi, siis tule kõigil teise plaani tegelastel illusiooni saamiseks jalutada põlvil!"

Nii tehti. Rahvas jalutas pika pildi vältel põlvil edasi-tagasi. Seda nägu siras. Perspektiivi oli päästatud. Kuid näitlejad kirusid valkselt Seda ja tema perspektiivi ning võtsid garderoobis põlvist pinde välja.

Kuna aga tükk oli tolle aja kohal erakordne menu (mängiti 4 korda täissaalile) leppis peagi Seda fantaasiaga, pikka viha ei peetud.

"PAGANA TÄID"

Ruts Bauman oli väga andekas, isikupärane näitleja. Kui osa talte kontsümööda, aitas vähestest proovidest.

Oiget ajanäitajat Rutsil vist ei olnud. Teatrisse proovile tuli ta alati umbes. Mis tükkki õhtul mängiti, ka enamasti ei teadnud.

Garderoobi astus Ruts lõbusalt. Tereatas — keda "va moemehena", keda "vana täina" ja peajas päeva jooksul juhtunud lõbusa loo. Siis vantas, mida keegi selga pani ja otsis kapiist oma vastava riieuse ja paruka ning hakkas grimmi tegema. (Muide, riietajat Töölisteatri ei olnud, igal näitlejal olid kõik repertuaaris olevate näidendite kostüümid isiklikus kapis).

Õhtu õhtustasid kolleegid Rutsi kuul nälja teha. Kavast oli "Parvepoiste". Lepiti aga omavahel kokku panna esilugu selga Pogodini näidendi "Aristokraadid" kostüümide, Ruts mängis selles grusiinlast, kelle nina voolimisest ja alati palju vaeva nägi ja kurja vandus.

Kuni Ruts ninga mässas, vahetasid teised aegamööda kostüümid

Naissoost politseiülem

MÜNCHEN — Münchenis nimetati üle suurema linnasa politsei kriminaalosakonna juhatajaks 55-aastane naine Mathilde Kurl, kes valiti 20 häälepeetava politseihärra hulgast sellele vastutusrikkale kohale.

Mathilde Kurlile allub 20 mees- ja 2 naiskriminaalset, kaasaarvatud 3 inspektorit. See on esmakordselt juhtum, kus Saksaama politseiteenistuses naine on nimetatud nii kõrgele ja vastutusrikkale positsioonile.

● Trollhättanis abiellusid ins. Bengt Anderson ja Siija Soondra, Ilmar ja Asia (n-na Ruut) Soondra tütar.

Kalastamise võistluselt KANADAS

TORONTO (EPL) — Väikeistkümnendat korda korraldada Toronto jahi- ja kalasporti ühing suure kalastamisvõistluse Six Mile Lake'is.

Võistlus toimus kolmes kanada kalaligis — haugid, "bassid" ja "pike-reidid". Võistlejad püüdsid võistluse jooksul kokku 21 kala, kusjuures suurimad kalad püüdsid Mart Veskimäe, Heino Viiding ja Kaarel Eerme. Võistlus kestis neli tundi täpselt. Peakohunikuks oli seltsi esimees Leo Lilleberg. Pärast võistlust söödi järve ääres asuva liikme Matu Tõnopa villa alas tulel küpsutatud tervet porrasat.

Toronto kalasportlased kavatsevad tuleval aastal Eesti ülemaailmsel päeval korraldada ülemaailmselt eesti kalapüügivõistlust. Rootsi on asja vastu huvi näidanud, nagu koostööviimisele märgiti.

HUUMOR

Väike poiss toob küllasõitnud rikkale tädile teelusikaga muidu ja palub, et ta selle ära sööks.

"Miks siis?" küsis vanaema. "Isa ütles, et kui sa lähed multifotule, siis meie võime osta uue auto."

5-aastase Juku õhtupalvest: "Armas Jumal, kui sa mind ei saa paremaks teha kui ma olen, siis püüa vähemalt minu ema muuta vähehaavalrikkaks."

Naine viibib surivõrdi ja ütleva mehele, et tal tuleb nüüd võtta uus naine, kes tema majapidamise eest hoolitseb.

"Ei, ei ilgali," vastab mees tõrjuvalt. "Ära räägi mulle vastu. Sa võtad uue naise ja annad talle kõik minu kleidid, kingad ja üllirided."

"Sul hea rääkida," ütleva mees, "sinu number on 38, tema number 32!"

RAAMATURIIUL

HARRI ASI ASI LUULEKOGU Harri Asi uus, järjekordselt kuues luuletuskogu "Õõlille laul" jõudis nel päevil lugeja laule Kanadas. Raamat läiski juba teele luulesõpradele ja huvilistele, kes selle ette tellisid. Kogu sisaldab 75 luuletust 120 leheküljel, on suurekauline, hästi kujundatud ning autori poolt ka illustreeritud. Illustratsioonide taga põhjana on autor kasutanud New Yorgi fotograafi Phil Brodatzi fotograafilisi mustreid. Nii keelekasutusest kui ka sisuliselt pakub raamat mõndagi uut. Sensuaalne ja provotseerivalt julge armastusluule kõrval kumisevad ta põhiliselt eksistentsia-

listliku lüürika tagapõhjas india, hiina ja zen-budismi õpetustist avastatud müstilised vibratsioonid, mis autori sõnastuses mõjuvad üllatavalt moodsa. Raamatu viiendaks tsüklik osutub neljateistkümnelle leheküljele ulatav vabavärsiline poeem "Thalassa", mis autori sule all on muutunud sümboliseks ülemaailmuse emasusele ja naisele, kelle keha kaudu elab meis edasi ürgne ja alateaduslik igatsus tagasi merre kui hiiglaslikku emakotta. Luuletus ongi ehitatud Sandor Ferenczi psühho-geoneetilistele teooriatele, kes oli muide Freudi kuulsamaid õpilasi.

Eesti Päevalehe
TELLIMISPOSTGIRO
number on 156770-0
(Eesti Päevaleht Förlags AB.
Box 667, 101 29 Stockholm)

Lugupeetud tellijaid palutakse mitte kasutada enam varasemat Eksituna-Kuriirei tellimispostgirot ega vanu sissemaksumärke sellele postgirole, kuna Eesti Pä-

valeht on kogu tellimisasjaajamise üle võtnud. Tellijatele tulevad ediselt sissemaksumärgid, nüüd aga juba uuele postgirole.

Eduard Ole näitus

Tavaliselt kujutatakse kunstnikunatuuri väherealise boheemlasena, kes atlees kehvides materiaalses oludes ootab ostjaid oma teostele.

Nii ei ole Eduard Ole. Kui me kolm aastat tagasi pühitsesime tema esitsemiskümendat sünnipäeva, siis meenutati pikemalt tema loomingulist panust eestlaste kunsti-

loos elukõige portretistina. Sellest võiks noorem põlvkond järelduse teha, et Eduard Ole on osava pintsliga salongimaailja, kes kohale kututakse, kui mõnel tundul isikul on saabus juubel kõrgemas vanuses.

Eduard Ole on oma pikka loomingulist teekonda korraldanud teistsiti. Ta on kasvõi joonistusõpetaja kutsetööd kasutades hoolitsenud igapäevase ärilamise eest, selleks et olla kunstilises loomingu sültumatu ja sõberaanne.

See tähendab tööd läbitöötamise võimalust kasvõi mitme aasta jooksl. Nagu näiteks dirigent Juhan Simmi portreed maalides, mille tulemus astes Eduard Ole kui eesti maalikunsti esindaja internatsionaalsesse klassi. Iseseisva Eesti päevil seadis Ole näitusele ainult mõne üksiku teose aastas.

Ka maapagulasena Rootsis asetas Eduard Ole end majandusliku sõltumatu olukorda, kui ta aastaid oli kuulsal professor Sigurd Erixsoni assistent, joonistades illustratsioone teaduslikele töödele.

Ärilit koonkeelt tarvitades on nendel asjaoludel Ole teoste suhtes ikka "nõudmine ületanud pakumise". Kunstniku atlees Väilingbys leidub rikkalikke varandusi. Näiteks on seal seinal võimas

Eduard Ole.

pannood, mis võiks ehitada mistahes kultuuritempli. Võibolla ükskord, kui keegi sellele mõtle tuleb, võiks selline teos paiga leida uues Eesti Majas.

Kui Ole eesnimelkaim Eduard Wiiraalt enne Pariisi tagasiirumist viibis Rootsis, töötasid nad kahekesi Lapimas mägedes. Sellest ja hilisemast perioodist on Ole valinud veerandada guashi, mida ta publikule esitab Välis-Eesti uutes ruumides Hornstullis, Tuliportigatan 174. Ka õlmalale on seal näha.

Näituse avamine toimub reedel, 10. septembril kell 18.00 ja väljapanek on avatud lühikest aega.

Idasaksa quisling PÄRNUS

Okup. Eesti ajakirjanduse teatel oli Pärnus puhkusele Idasaksa marionettavastuse peaminister Willie Stoph oma perekonnaga. Ta olevat käinud ka Tallinnas.

Stophi lahkumisel olevat teda Tallinna lennujaamas saatmas olnud quislingkolleeg V. Klauson Eestist ja viimase Moskva-boss, partei teine sekretär Lebedev.

TROOJA HOBUNE?

V.a. EPL toimetust! — Augustikuu "Meie Post" on kirjutanud Edgar Pärli, et Karl Ast olevat kirjutanud, et ta ei taha paguluse poliitika hindamiseks ühtki rida raasta.

Ometi on K. Ast kirjutanud terve raamatu vene kommunisti vägivallast Eestis. Ja meil on hästi meele, et Karl Ast alles aasta eest avaldas pika kirjutuse selle kohta, kuidas Stockholmist saatnaks Eesti Vabariigi arhiiv-dokumendi venelastele välja. Et Ka Edgar Pärli oli selles oma osa. Ei, Karl Ast ei olnud koeksistentsi mees ja teda selleks värvata pärast surma on ülejõu käiv üritus Edgar Pärli!

Edasi kirjutab samas lehes E. P., et kodumaa praegu olevat õnnelikult ei jaoks puudus ainult "mustrilise toalettpaberist" ja ei olevat kindel, kas see ongi vajalik. Mustriline toalettpaber nimelt.

Ka siin eksib E. P. Igas hea tase-mega N. Liidu hotelli toaletis ripub konks otas tükk trükimustriga ajalehepaberit. Siberi orjalaagrites, kus praeguigi hulgaliselt on eestlasi, müüdi ei ole selge mustrilist ega mustritagi. Seal ei ole isegi konksu selle riputamiseks. Siin saaks ehk hr. Edgar Pärli oma ajalehega abiks olla. Onh ei ole pidurdatud niivõrd toalettpaberit puudumise kui orjalaagrite olemasolust.

Kunagi inspireeris eesti rahva taht mõnede Artur Haman, nüüd inspireerib samadele "eesti noorte hoiakut" Hamani anonüümne järglane, kes ei olevat kodumaa leidnud eestlasi, kes iseseisvust taga igatsevad. Ja E. P. vahendab seda eesti lugejatele teinudat koju kätte saatetava kuuhele kaudu.

Peame vastama ka kingitud hobuse suhu, eriti kui see ei ole niivõrd hambutu kroon kui Trooja hobune.

VALTER KOTSAR

Eesti renessansiga seotud korporatsioon

Estonia proper, ehk Harju-Viru maakond kujunes 13. sajandi algates Taani kuningad teenivatest taani, eesti (50 prots.) ja germani soost rüütlitest ja läänimeestest (kunge man), kindlakoeleks korporatsiooniks, — kommunisti nostraks, sisuliselt Muinas- Eesti maanõukogu haldustraditsiooni edasikandjaks, olles iseseisv ja tundvalt erinev teiste Baltimaade valitsemisviisidest. On märkimisväärsed autonoomia traditsioonid, mida nood kauged eelkäijad rajasad, ent eriti nende varajane huvi akadeemilise hariduse osas.

Esimiseks teadaolevalks lääne ülikoolides õppinuks Põhja-Eestist olid eesti-päritoluga vassallid: 1330 Heyno de Haneuere (Haver), mag. theol. ja hiljem toomherra Tallinnas, 1342 Hermannus de Vrangele Avignonis (hiljem piiskop), 1355 Warden Parisis, 1362 Lode Prahast, 1376 Tuve Orleansis, 1414 Tolk Lepzigs (hiljem piiskop) ja umbes sama arv germaane. Põhja-eestlaste haridusele pürgiv traditsioon püsis kehtvat läbi sajandite ja selle viljaks tuleb lugeda vana eesti patriistlikorponast võrsunud Koelli (al Kalle, Koggele) eestikeelse katekismust 1355, Riisuse kroonikat 1579, Lode- Wrangele kroonikat 1726 jne. Ka 1632 a. rajatud Tartu ülikooli immatrikuleeritud hulgas oli P.-Eestist pärinevate protsent märkimisväärne.

1802 Tartu ülikooli uuesti avamisel, peale lühiajaliste katsete luua ühist üliõpilaskonda, diferentseeritud territoriaalseks alusel korporatsioonideks. Kujunesid vallaspoold tulnutele korporatsioonid Curonia 1808, soomlastele Finnonis 1810 ja 19. septembril 1821 koositud Põhja-Eesti päritoluga üliõpilased korp. Estoniaks värvide al roheline-violett-valge, kandes lipukirja "virtus docet Estonorum". Lipu värvid olid käibel juba Katarina-aegses P.-Eesti vassallkonnas. Estonia asutajate hulgas oli c. 20 prots. eestilist eestlasi. Estonia ja aasta hiljem rajatud Livonia püstitasid alusmüüri eesti akadeemiliste korporatsioonide traditsioonide kujunemisele, n.n. Tartu commentile, mis jätkub tänapäevalgi ja millises vaimus on suurem osa eesti harilikonnast 150 a. jooksul oma kasvatuse saanud. Ka Tartus üritatud korp. Wironia ja Fraternitas Viliensis 19. sajandil olid samade traditsioonide pärimuste kandjad.

Korp. Estonia liikumele langeks osaks Eestimaa ja eesti rahva suhtes teine, veel suurem ülesanne — nimelt eesti rahva kultuurse ülestiisimise, ehk Eesti renessansi rajamine 1820—1860.

Ustavatena Põhja-Eesti liberaalsemas õhkkonnas kehtivat edasielanud eesti kultuurtraditsioonidele, just korp. Estonia nii eestlastest kui ka germaaniadest liikmed võtsid omale sidame-asjaks Eesti ajaloo, kultuuri ja keele uurimise küsimuse. Eestifileet pastorite poolt 1833 loodud Õpetatud Eesti Seltsi reformeerimine kujuneski peamiselt eestlaste tööviljak. Neil õnnestus võita 1835 Keiser Nikolai I poolt Tartu õppekonna kuraatoriks ja ülikooli kõrgeimaks võimaks määratud eestlastest kindral Gustav Krafftströmi selle kultuurituse innustunud poole-

hoidjaks, kes ka a.a. 1838-9 Õpetatud E. seltsile asutamisoa võimaldas. Korp. Estonia liikmeid Tallinna linna peeg poeg prof. A. v. Hueck esimehena ja Tartu ülikooli eesti keele lektor, eestlaste teoloog D. H. Jürgenson sekretärina kujunesid selle, tegelikult 19. sajandi Eesti akadeemilise ülesandend tähtsund, teadusliku seltsi eluviijaks. Neile oli tõhusaks abiks P.-Eestist põlvnev dr. Fr. R. Faehlmann. Asutajate hulgas kuulsid veel korp. Estoniasse auvil. prof. dr. F.G.v. Bunge ja eestlaste ülemõpetajad C. Masing ja P. Preis. Kohesele liitunud OES-iga estomused dr. R. Kretzuwald (Kalevipoja looja), Ed. Ahrens (eesti keele grammatika moderniseerija), dr. E.J. Wiedemann (eesti muistset keelt säilitanud sõnaraamatu autor), dr. Schultz-Bertram, dr. Ph. Karell-Nemad oma kapitaalsete tõlgede tegeliku panid kultuurilise aluse tege-
sasti Eesti kujunemisele.

Ka hiljemastel OES-i esimeestel ja sekretärildest kuulsid rida Estoniasse. Nende hulgas on ka võrsunud arstiteaduse suures prof. K. Dehio, eestlainele maali-venek akadeemik F. Schmidt, Mu-hust, ilmselt eesti algupäraga Tartu ülikooli rektor prof. Alex. Schmidt (1885—90). Estonused olid ka hilisem Tartu ülikooli, rektor prof. K. Dehio, eestlainele maali-pole looja prof. E.K.v. Gebhardt, populaarne Tartu Maarja koguduse praost, eesti emast sündinud A.H. Willigerode, I eesti laulupeo liivi-via ja president, kelle abiks oli J.W. Jannsen.

Eesti vabadussõjast võitis korp. Estonia liikmeskond peagu täies ulatuses osa Balti riigedemise, mille komanderiks oli estoonus kolonel K.v. Weiss ja kandis rida lahinguhvleid.

Iseseisva Eesti eest eestonustel oli küllalt oluline osa Eesti suurtööstuses ja nad rakendusid ka avalikus ja poliitilises elus, andes näit. parlamendile liikmetena W. Hasselbalatti, E.v. Schillingi, A. de Vriesi, G. Kressi ja dr. Hellmuth Weissi. Viimane neist ajaloolasena avestas viima eestikeelse trükitud raamatu aastast 1335.

Korp. Estonial on praegu 90 liiget vabas maailmas ja nende juubelpidustus vastava kommersi, aktuse ja balliga toimus 17—19. sept. s.a. Marburgis Saksa maal dr. A. v. Notbecki, dr. A. Arseni ja Hans Weissi eesistumisel. Juubeliga seoses ilmus ka vastav trükitud väljaanne.

Korp. Estonia on oma missiooni Eestimaa ja eesti rahva seas väärilalt täitnud.

EDGAR V. SAKS.

Peking näitab Katõni

BONN (ME) — Saksa ajakiri "Werk und Leben" kirjutas hiljalt Katõni filmist: Puna-Hiina rahvabariigil välissinduse korraldusel demonstreeriti hiljuti Londonis, Pariisis ja Kanadas Katõni filmi, mis sisaldab Sovjeti tiimukate poolt Eibivüüd mõrvamisi Poola ohvitse-tele kallal 2. maailmasõja ajal Katõni metsas.

See filmimaterjal koosneb nendest ülesvõtetest, mida NKVD Berlija isandatel poolkate hukkamisest valmistati.

Kuidas need filmidokumendid sat-
situd panahiinlaste kätte, pole teada. On vaid teada, et esimest korda näidati seda mõrvafilmi (mille näitamine kestab kuu tundi) kitsama ringile Puna-Hiina Varsavi suursaadkonnas.

Kohalik elu

GÖTEBORG
E. Komitee osakond uutes ruumides

Eesti Komitee Göteborgi osakond saab 1. oktoobrist alates üürida ruumid Göteborgi Eesti Majas, mis asub Drottningatan 27, 4 trp., 41114 Göteborg.

Osakonna raamatukogu, mis seni asus Norgårdenis, Studenthemmetis, on samuti üle kolitud uutesse ruumidesse. Lähemat informatsiooni antakse hiljem raamatute laenamise kohta.

Last mänguringi tegevust loodame alustada septembri ku lõpu poole, kas Eesti Majas või Algkooli ruumides, millest hiljem teatatakse.

STOCKHOLM

Tänavavalus

Täna südamest kõiki, kes mind minu tähtpäeval suusõnaliselt, isiklikult, lilledega, kingitustega ja telegrammidega meeles pidasid.

THERESE REI

STOCKHOLM

Eduard Ole kunstinaitus

Eduard Ole teoste näituse avamine toimub Välis-Eesti uutes ruumides, Tuliportigatan 174 (T-peatus Hornstull, väljapääs Bergsundsområde) reedel, 10. septembril kell 18. Väljapanek jääb avatuks lühemaks ajaks.

STOCKHOLM

Loeng reklaami teemal

Neljapäeval, 8. sept. algusega kl. 18.30 toimub esimene koosviibimine seerias "Kultuur ja majanduselu kohtuvad "Välis-Eesti" ruumides, Tuliportig. 174, T-peatus Hornstull. Esittekannet on reklaamibüroo direktorilt Margus Kalmarult teemal "Kas reklaam teeb kauba kallimaks". Ettekannet on humoristlikus stiilis ja rikkalikult varustatud näidetega. Vastav koosviibimine toimub Eduard Ole kunstinaitusel, avastatult ja sellepärast tohiks arvata, et ka kunstnikul endal on midagi öelda oma ülespanud kunsti kohta.

Arvestades ruumide piiratud, ja kuna "Välis-Eesti" kavatseb avakoosviibimisel tulejaid kootitada, siis palume lahkest oma tulemisest teatada tel. 84 09 55 võimalikult pea, hiljemalt teisip. 9. sept.

Leinatealeid

Rannatus, Eestis, suri 7. augustil Voldemar Bauning, sünd. 1. novembril 1911 Keita vaikas.

†
Üinus valkselt meie kallisi isa ja vend

Evald Pöld

* 6. 12. 1900 Hiiumaal
† 1. 9. 1971 Eskiltnunas

Mälestavad kurbuses

TOTAR perek.

FOEG perek.

VEND

NAINE, LAPSED JA OMAKSED Kodumaa

Puhka rahus!

Matmine toimub 10/9 kl. 12 Sült-hetens kapellis Eskiltnunas.

Evald Pöld'u

mälestab leinas

ESKILTUNA EESTI
PENSIONARIDE ÜHINGU
JUHATUS JA LIUKESKOND

Anette Kallas't

* 14. 5. 1877
† 30. 8. 1971

mälestavad

FOEG ABIKAASAGA
FOJAFPEG PEREKONNAGA

Nüüd väga väsinud mina
Ja taha hingata.
Mu Jeesus, tule Sina
Ja vii mind magama.

Armas!

Mare Lepp'a

mälestavad tema 6-ndal surma-
astapäeval 8. septembril.

OSVALD
ANNE PEREKONNAGA

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Erjala:

Eestikombelised
matusetalitused
Õöpüevane valvekord

Eestlased valmistuvad suureks "hüppeks" üle "SUURE LOMBI".

Vida Juse näitus Stockholmis

Inglismaa eesti kunstnik Vida Juse saabus nädalavahetusel Londonist Stockholmisse seoses tema iseseisva näitusega Galleri Drakenis Stockholmis Vanalinnas, Köpmangatan 22, mis avatakse laupäeval kl. 13, kestab 2 nädalat. Esitatud on 33 õlimaal, enamuses suures formaadis. Neist on üks eestlaineline "Jaaniöö", teised on rohkem abstraktse laadiga.

Eesti neiu edu briti modellina

LONDON (EPL) — Inglise leht News of the World avaldas reportaaži tütarlastest, kes tulevad Inglismaale n.a. selsitüdrukutena perekondadesse või organiseeritud tööle suvevaheajaks. Arviti, mis käsitseb viimaste vahetõrja inglise vastuvõtivate perekondade, kunstist vliiveerune piit "rootsi" tütarlastest Eva Maria Rasmussen, kelle kohta märgitakse, et ta on Inglismaal edu saavutanud modellina.

Artiklist selgub, et välismaa tütarlapsed, kes on inglise perekondades töötanud, üldiselt on Inglismaaga rahul, kuid sageli mitte pererahvaga. Kui sajast tütarlastest 84 kiidavad Inglismaad, siis inglise perekondi kiidavad ainult 18 — 71 ei ole nendega rahul, 11 on kuidagi viisi rahul. Põhjus? Sageli teevad perekonnapead küllalistele lähenemiskatsed — 31 juhtl sajast Selle töitu iga kolmas tüdruk leiab, et inglise abielu meel on "närakas" (see on ka artikli pealkirjaks). Kõige enam on rahul need noored, kes ei ela perekondades, vaid koolihoones ja on kooliperenaiste kaitsva tiiva all. Perekondades on esinenud kuni 80-nädalast tööga, lubatud "perekonnaliikme" staatusele" asemel on küllalistest saanud teenijad, kellele viisalt makstakse: madalaim palg on kr. 37.50 nädalas (pluss korter ja toit), kõrgem 75 — 100 krooni kuus. Igal aastal käib Inglismaal keeleõppimise eesmärgiga sel viisil umbes 40 000 noort neidu, nende hulgas palju Skandinaaviast.

750 eestlast sõidab

Algus lk. 1

laiali jne. Nüüd laseme aga registreerimise järele käiku septembris. Ja registreerimisel septembri kuu jooksul maksavad veel "suvised" rohelised registreerimislehed toodud hindadega. Oktoobrikuust alates tulevad aga välja uued registreerimislehed — need "kollased" sügiseks, on mõeldud uutele registreerijatele, kuid uute kõrgendatud hindadega. Kogemuste põhjal ootame niisil hulga uusi registreerimisi septembrikuu jooksul, sest kes soovib maksta viivitamise tõttu mõni kuu kõrgemat hinda?

— Kas on vabu kohti kõikidel alternatiividel?

— Momendil on läbi müüdnud kohad viimases kahes lennukis. Kuid kuna lend Stockholm-Niagara ja tagasitule New York—Stockholmi oli kõige atraktiivsem juba algusest peale, oleme seda lendu dubleerinud ja selles teises, dubleeritud lennukis, on veel üle 50 kohta vabad. Halvem on aga lugu Stockholm-Toronto lennukiga, see on läbi müüdnud, kuid kuna on veel vabu kohti Kopenhaagen-Toronto lennukis, siis me ei saa otsustada Stockholmist lennuki dubleerimist enne kui Kopenhaageni lennuk on täis. Momendil on veel vabu kohti lennukites Stockholm-New York 30 juunil, üks nendest on viienädalase reisi kestvusega, teine neljasega.

— Millest oleneb asjaolu, et kuuest Lend Läände lennukist tervemini neil on sihtkohaga New Yorki või Niagarasse?

— See oleneb sellest, et lend New Yorki on suhteliselt odavam, kuna kõik lennuühingud omavad service-töökodasid seal lennukite ülevaatusseks, mujal peavad aga lennukid lendama tühtalt ülevaatuslele. Samamegelselt on reisijad avastanud, et valides Niagarat ja New Yorki saab näha neid kohti ilma, et reis läheks öieti kallimaks, kuna seda raha, mida hoitakse kokku valides USA odavamat lennuhinda, ära kasutades seda hinnavahehet saab kasutada hiljem reisiks Torontosse või vastupidi.

● New Paltz New Yorgi osariigis abellidus Anton Piirsoo ja Salme Elisabeth Leskinen.
● Inglismaa Eestlaste Ühingu Bristol osakona juhatusse valiti esimehena V. Rüütel, K. Veelma, proua dr. M. Part, E. Part, V. Nõmme, A. Nurm ja pr. J. McDowal.

dises suunas. Sellisel võimaldub näha New Yorki ja Niagarat peaaegu "tasuta". Seda nähtub ka sellest, et New Yorki või Niagarat alternatiiv on kasutanud ligi 500 kaasmaalast ja puht Toronto alternatiivi ainult 250 isikut.

— Sõit Niagarast Torontosse on pealegi juba lennureisil hinna sees. Paljud on teatanud, et nad soovivad peale viimist Kanadas sõita Toronto-Montreal-New York, kasutades maailmakuulsat Greyhoundi bussiliini. See teie maksab ainult kokku 151.— rootsi krooni ja kuna New Yorgi lennualternatiivide vahe võrreldes otsese Toronto-alternatiiviga on 50.— või 100.— krooni, siis tähendab see seda, et tegelikult juurde makstes 51.— või 101.— krooni saab näha Niagara koske, Montreali linna koos maailmanähtusega ning New Yorki. Siis pole ka ime, et valitakse esmajoones neid alternatiive.

— Kuidas on hotellidega, kas need on New Yorgis kallid?

— Sugugi mitte! Võrreldes Stockholmiga isegi odavamad. Nyman & Schultzi "Specialresor" värske eestlasest direktor N. Westersten on muretsenud meile vägagi soodsad hinnad. Näiteks "Pen Gardeni" hotellis (kus peatusim eka eelmise LL ajal) võime saada gruppihinnaks kaheinimese -toa isikult 7 dollariga, kolmeinimese toa 6 dollariga isikult, neljainimese toa 4 dollariga 75 senti isikult. See on umbes 50 prots. normaalsest hinnast, kuid grupina saab nii tugevat hinnalandust. "Pen Gardeni" kõikides tubades on õhujahutus, TV ja oma vannituba. Noortele saame kindlasti hankida ka vajaduse korral eelmise reisi eeskujul ühis õbbimisvõimalusi Eesti Majas New Yorgis.

— Kuidas on majutamine korraldatud Eesti Päevade ajal Torontos?

— Ka seal saame 50 prots. hinnalandust esmaklassilises old Simcoe hotellis kesklinnas. See tähendaks aga umbes 20.— krooni isikult õppevaga Tartu College's saab ühe inimese toa nädalas umbes 125.— krooni eest. Ka teisi odavahinnalisi majutus korraldatakse ühisajutuste näol koolimajades jne.
Enamus läheb aga ju oma tuttavate ja sugulaste juurde oomajale. Ka skautlikele noortele on Kanada maal lubanud paigutust sealsete eesti noorte perekondadesse.
— Võibolla on teil anda veel mõningaid "tipse"?
— Soovitsaksin rutata registreerimistega, kuna valiku võimalused muutuvad aina väiksemaks lennukite täitumise tõttu. Meie aadressiks on: Lend Läände, Box 11058, 750 11, Uppsala 11.

Ka Liibüa õhutab vaenu Israeli vastu

Israeli vastu peamise sõjaõhutajana esineb Lühis-Idas Algeeria kõrval ka Liibüa. Või õigemini: Liibüa diktaator Muammar Gadhafi, kelle sihiks Suur-Araabia riigi loomine. See Suur-Araabia pidavat ühtlasi Atlandi ookeanist Pärsia laheni. Oma Suur-Araabia väimustus keelas Gadhafi isegi ladina kirja kasutamise ja lubas ainsa kirjanna raabia kirja kasutamise.

Gadhafi, kes elukutselt sõjaväelane ja aukraadilt kolonel, kukutas a. 1969 kuninga ühe haaras ise võimu. Selle kindlustab talle Liibüa õli, mis on Lääne-Euroopa riikidele kõige lähem ja odavam allikas. Liibüale (pindala 1759 540 ruutkilomeetrit, elanikke 1,8 miljonit) annab õli ekspordist aastas vähemalt 3 miljardit dollarit. Iseseisvuse saavutas Liibüa 1951.

Kui kukutati kuningas Idris, asus Gadhafi kindlustama Liibüa "rahvuslikku iseseisvust". Ennekoike sunnits ta Liibüast lahkuma USA ja Inglismaa. Nimelt omas USA Tripoliis lennuväe baasi ning Inglismaa baasid (garnisonide näol) asusid Tobrukis ja Kirenaikas. Gadhafi tühistas kõik militaar-kokkulepped ja esitas USA-le ja Inglismaale ultimatumi Liibüast lahkumiseks. Nii USA kui Inglismaa täitsid selle nõude.

Inglastele ja ameeriklastele järgnesid itaallased, arvult umbes 20 000, kes moodustasid Liibüa majandusliku selgroo. Gadhafi konfiskeeris ka kõik itaallaste varad, millede hulka kuulus 1207 autot, 370 äri, 294 töökoda, 2 bensiinijaama, 60 restorani, 22 juuksuri töökoda, 3 kino, 10 heiglat ja 5 pesukoda. Kõike seda nimetas Gadhafi "maa vahustamiseks kolonialismi pärandist", mille hulka kuulus ka õliväljade riigistamine ja õliallikate kasutamise maksu tõstmine 100 protsendi võrra.

Pärast diktaatorit ü kindlustamist asus Gadhafi looma Suur-Araabia riiki. Ennekoike tegi ta ettepaneku Egiptusele ja süüriale koos Liibüaga Araabia Föderatsiooni moodustamiseks. Et ta nii Süüriale kui Egiptusele pakkus krediti, nõustusid mõlemate maade valitsused Sellel föderatsioonist kõneleb Gadhafi kui

Suur-Araabia esimesest astmest. Selle poliitilise aktiivsuse ja "arabia isamaa" utopia vastu on Tripoliis ikka veel enamik tänavavestas faatimata ja pool linna valgustamata. Ka puudub tööstus. Rahvale keelas Gadhafi alkoholi müügi. Selle tulemusena maksavat nüüd mustal turul kast õlut 25 dollarit ja pudel viiskit 30 dollarit.

Gadhafi poliitika sumpatsena mõjub ta antikommunistlik hoiak. Araabia Föderatsioonis on Liibüa ainus riik, kus puuduvad Nõukogude Liidu nõuandjad. Nende asemel viibivad Liibüas Egiptuse spetsialistid ja insinöörid, arvult umbes 20 000, kes asendavad seal lahkuma sunnitud eurooplasi.

Mustaks punktiks Gadhafi poliitika on ta nõue: vallandada üs sōda Israeli vastu lõppvõidu saavutamiseks. See sõda pidavat taastama araablaste au ja hüvitama kolm viimast kaotust. Selle "au taastamiseks" kasvatseb Liibüa kasutada ka Prantsusmaal ostatevaid Mirage-düüsennukeid, arvult 110, milledest esimene esakdrill jõudis juba Liibüasse. Ka selles kulutab Gadhafi õist saadavaid miljardide, mitte aga vaesuse ja kirjaoskamatusse likvideerimiseks ning omal maal ühiskondlik-rahvuslike reformide teostamiseks.

EESTI
KULTUURI
KOONDIS
POSTGIRO 57588

Suurim kongress

Algus lk. 1

Ülemaailmsete Eesti Päevade kohalike Komiteede algatusel koostöös kohaliku keskesinduse ja teiste organisatsioonidega. Kokkutuleku kavandamine, organiseerimine ja tegelik läbiviimine toimub asukohama ÜEP Komitee juurde loodud Rahvuskongressi Toimikonna kaudu või otseselt komitee kaudu kui toimikond puudub.

Osa võtma küsitakse kõik kohaliku maa rahvuskultuurilisel ja rahvuspoliitilisel alal tegutsevad eesti organisatsioonid.

Rahvuskongressi ettevalmistavad kokkutulekud asukohamaades korraldatakse ajaliselt nii, et seal vastuvõetud resolutsioonid oleksid EP Rahvuskongressi Toimikonna kides Torontos hiljemalt 30. aprilli 1972, ÜEP Rahvuskongressi Toimikond teeg erimaade resolutsioonideid esialgse kokkuvõtte ja saadab selle hiljemalt 31. mailks kõigi maade keskesindustele ja Rahvuskongressi toimikondadele teadmiseks ja omapoolseks läbitõetamiseks.

Erimaades toimuvatel Rahvuskongressi ettevalmistavatel kokkutulekutel käsitletakse ja arutatakse võimalikult kõiki rahvuspoliitilisi ja rahvuspoliitilisi teemasid ning, kui võimalik, võetakse vastu resolutsioonid rahvuspoliitilisel ja rahvuspoliitilisel alal. Resolutsioonide käsitletakse meile vabadusvõitluse oas ning eestilise süilitamist, hoiakut ja sihte — eesti ühiskonnas üldiselt ja noorsoo alal.

Rahvuskultuurilisel alal peaksid esimeskohad käsitleda eesti rahvuskultuuri oas meile vabadusvõitluses

ning eesti rahvuskultuuri süilitamist ja sihte

a) eesti kirjasaõna (kirjandus, ajakirjandus jne.), b) eesti helikunsti, teatri ja kujutavkunsti, c) rahvatantsu ja kehakultuuri jja d) rahvakunsti ja rahvusperinimuse aladel. Erialaliste kokkutulekute korraldamiseks on esialgselt soovi avaldanud hulk organisatsioone ja grupe. Esitatud on alad nagu rahvuspoliitika, välispoliitika, sõjaväelased, kirikud, haridustöö, skautlik noorus, rahvatants, kehakultuur, teater, abistamistöö, kujutav kunst, pensionärid, male jne.

Erialaliste kokkutulekute raames käsitletakse alasid ja võetakse vastu resolutsioone küsimustes, millest kokkutulekud on eriti huvitatud.

Vastuvõetud resolutsioonid esitatakse Rahvuskongressi Toimikonna kaudu üldisele resolutsioonikomisjonile kooskõlastamiseks teistel erikokkutulekutel ja ettevalmistavatel kokkutulekutel vastuvõetud resolutsioonidega.

Rahvuskongressi peakokkutuleku kavas on ettekindald, läbirääkimised ja resolutsioonide lõplik vastuvõtmine. Peale maade esindajate, kes esitavad eriasukohamaade seisukohti, toimuvad Rahvuskongressi üldkoosolekul ettekindald Rahvuskongressi peateemade käsitlemiseks.

Resolutsioonikomisjoni ülesandeks on esitada resolutsioonide kooskõlastamine ja neile võimalikult viimistletud kuju andmise üldkoosolekul lõplikult arutamiseks ja vastuvõtmiseks.

Resolutsioonikomisjoni moodustavad erimaade ja Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu esindajad.